

DARBININKAS

Vol. LXXXIII, Nr. 32
Rugpjūtis - August 21, 1998 Penktadienis-Friday

PERIODICALS
Postage paid at Brooklyn, N.Y.

341 Highland Blvd.
Brooklyn, N.Y. 11207

Kaina
\$ 1.00

LIETUVOJE ir apie LIETUVĄ

- **Prezidento Valdo Adamkaus** pasirašytu dekretu nuo rugpjūčio 24 d. iš Valstybės kontrolieriaus pavaduotojo pareigų atleistas Anzelmas Katkus. Nuo 1994 m. Valstybės kontrolieriaus pavaduotoju dirbęs Anzelmas Katkus atleistas jo prašymu ir ketina grįžti į mokslinį darbą. Prieš pradėdamas dirbti Valstybės kontrolėje A.Katkus dėstytovavo Vilniaus universiteto Teisės fakultete.

- **Rugpjūčio 15 d. Klaipėdos ligoninėje** atliktos pirmosios Lietuvoje čiurnos sąnario endoprotezavimo operacijos. Trys vidutinio amžiaus ligoniniai jaučiasi gerai. Tikimasi, kad po trijų savaičių jie jau pradės vaikščioti. Atlikti pirmąsias operacijas Klaipėdos medikams padėjo ir konsultavo Kopenhagos universitetinių klinikų gydytojas Hakonas Kofedas - vienas žymiausių pasaulio čiurnos sąnario endoprotezavimo specialistų. Ligoniams buvo implantuoti Vokietijos bendrovės "Waldemar Link" protezai. Čiurnos sąnario endoprotezavimo operacija Klaipėdoje - pirmą operaciją ne tik Baltijos šalyse, bet ir Rytų Europoje. Pirmoji operacija pasaulyje atlikta 1970 metais Prancūzijoje.

- **Praėjusią savaitę** Lietuvos AIDS centre buvo diagnozuoti penki nauji ŽIV atvejai. Trys ligoniniai - narkomanai, nuolat naudojančys intraveninius narkotikus. Šiuo metu Lietuvoje nušalyta 115 žmonių, užsikrėtusių ŽIV. Vyrų - 104, moterų - 11. Daugiausia žmogaus imunodeficitą viruso nešiotojų yra Klaipėdoje - 75, Vilniuje - 18, Panevėžyje ir Šiauliuose - po 3. Šiame per pirmąjį pusmetį užregistruotas 31 naujas infekcietas pacientas, pernai per tą patį laikotarpį - tik 14. Žmogaus imunodeficitą viruso nešiotojai Lietuvoje yra išsilavinę žmonės. Dvidešimt devyni iš jų baigę aukštąsias mokyklas, o kai kurie - net po dvi. Dvidešimt aštuoni užsikrėtusieji turi specialų vidurį išsilavinimą, trisdešimt trims asmenims sukakę vos 18-20 metų ir jie daugiau nei vidurinės mokyklos dar nespėjo baigti.

Tik du iš 115 asmenų, kuriems diagnozuotas ŽIV, gyvena asocialiai. Vienas čigonas iš Kaliningrado nemoka net rašyti.

- **Rugpjūčio 12 - 17 d.** Lietuvoje lankėsi Vokietijos Bundestago Teisės komiteto narys Ervin Marschewsky bei Parlamentinės ryšių su Baltijos šalimis grupės pirmininkas Wolfgang von Stetten. Jie domėjosi, kaip Lietuva rengiasi bevizio režimo įgyvendinimui, aiškinosi, kaip kovojama su nelegalia migracija.

- **Tris savaites Lietuvoje** atostogavęs septintasis lietuvių taikdariai būrys (LITPLA-7) rugpjūčio 9 d. grįžo atgal į Bosniją ir Hercegoviną tęsti savo misijos. Lietuvių karių misijos vieta - netoli Dubojaus miesto. Čia taikdariai prižiūri kontrolės postus, saugo tiltus, budi prie ryšių centro, lydi krovinius, teikia humanitarinę pagalbą.

PADĖKIME - VILNIAUS KRAŠTE TRŪKSTA LIETUVIŠKŲ MOKYKLŲ!

Kęstutis K. Miklas

Per šimtmečius atėjusių lenkų didikų ir lenkų kunigų kontroliuojamas Vilniaus kraštas, ypatingai jo rytinės ir pietinės sritys buvo nepaprastai lenkinamos. Labai daug prie to lenkinimo prisidėjo ir beveik 20 metų buvusi Lenkijos okupacija. Nepaisant to, kad bolševikmetyje ši sritis buvo priskirta prie Lietuvos, per beveik 50 metų niekas nekreipė dėmesio dėl jos atlietuvinimo. Jos gyventojų daugumą sudaro sulenkinti lietuviai ir gudai, nežina savo tikros tautybės. Užklausti dėl jos jie atsako, kad jie yra tuteišiai, t. y. vietiniai ar čia buvę. Jų kasdieninė kalba - lenkiškai gudiškas žargonas, kai kuriose vietovėse net su lietuviškų žodžių priemaiša. Dauguma jų turi lietuviškas pavardes, bet nenori savęs laikyti lietuviais. Jie nemoka ir daugumas net nesistengia išmokyti lietuvių kalbos. Išblaškyti po sodžius, kaimus ir mažus miestelius, būdami menko išsilavinimo ir neturėdami tautinės sampratos, labai lengvai patekdavo į atėjusių lenkų organizatorių pinkles ir jų įtaigojami ima ne tik lenkiškai mąstyti, bet ir save laikyti lenkais.

Nepaisant tų lenkų aktyvistų dedamų pastangų išlaikyti šią Lietuvos dalį kuo lenkiškesnę per gaunamą iš Lenkijos organizacijų, net ir iš jos seimo, es-

Pakeliui į žemės sklypą lietuviškai mokyklai, dešinėje prie centrinės gatvės Lavoriškėse. Iš k.: Tautos fondo Lietuvos atstovybės pirmininkas prof. Napoleonas Kitkauskas, TF tarybos pirmininkas Jonas Vilgalys, Vilniaus apskrities viršininkas Alis Vidūnas ir TF kontrolės komisijos pirmininkas Kęstutis K. Miklas

Algimanto Žižiūno nuotr.

Pakeliui iš Lavoriškių aplankytas lietuviškas vaikų darželis Mickūnuose. Iš k.: Tautos fondo Lietuvos atstovybės vicepirm. dr. K. Garšva, TF tarybos pirm. J. Vilgalys, Vilniaus apskrities viršininkas A. Vidūnas, TF kontrolės komisijos pirm. K. Miklas ir TF Lietuvos atstovybės pirm. prof. N. Kitkauskas

Algimanto Žižiūno nuotr.

ant jos piliečiais, ateitis bus daug šviesesnė, jei jie patys, o ypač jų vaikai, mokės lietuvių kalbą. O to galima pasiekti tik per lietuviškas mokyklas, kurių šiame krašte labai trūksta. Joms reikia tinkamų pastatų, kurių trūksta. Juos reikia pastatyti, bet visa bėda su lėšom - jų nėra pakankamai ir Lietuvos valstybiname ižde.

Tautos fondas savo gegužės 9 dienos metiniame suvažiavime diskutavo galimybės kokių nors būdu padėti tų naujų lietuviškų mokyklų pastatų statybai. Buvo nutarta Tautos

fondo vardu paskelbti specialų vajų vienos pradinės mokyklos statybai su tikslu sutelkti 75,000 dolerių, nes likusią dalį statybos išlaidų yra sutikusi padengti Vilniaus apskrities viršininko įstaiga.

"Vilnijos" draugijos ir Vilniaus apskrities viršininko įstaiga, remdamasi savo pravestais apklausinėjimais, priėjo išvadą ir siūlo, kad tokia lietuviška pradinė mokykla su daline Tautos Fondo parama būtų pastatyta Lavoriškėse. To miestelio seniūnijos ribose yra tik lenkiškos mokyklos - kelios pradinės ir

viena vidurinė. To miestelio gyventojai labai norėtų turėti ir lietuvišką pradinę mokyklą.

Šiek tiek apie Lavoriškes

Tai nedidukas, gerokai aplenkintas miestelis prie Vilnios upės, 24 km į rytus nuo Vilniaus ir 8 km nuo Baltarusijos sienos, prie Vilniaus-Polocko plento. Miestelį iš rytų ir iš šiaurės vakerų supa didžiuliai miškai, apie 6000 ha.

Miestelio pietvakarinėje dalyje, Vilnios dešiniajame krante

(nukelta į 4 psl.)

DIDELĖS IŠKILMĖS MAŽAME PIVAŠIŪNŲ MIESTELYJE

Sukanka dešimt metų, kai kardinolas Vincentas Sladkevičius vainikavo stebuklingą Pivašiūnų bažnyčios Dievo Motinos paveikslą popiežiaus Jono Pauliaus II dovanota karūna ir suteikė Nuliūdusiųjų paguodos titulą. Vainikavimo sukaktis iškilmingai minima per tradicinius Švenčiausiosios Mergelės Marijos Dangun ėmimo atlydus - Žolinę, kurie prasidėjo rugpjūčio 15 dieną. Kartu minimas ir Pivašiūnų bažnyčios 350 metų jubiliejus. Atlaidai truks aštuonias dienas. Pivašiūnai - nedidelis bažnytkaimis Dzūkijoje, Alytaus rajone, nuo senų laikų garsėjantis gražia bažnyčia su stebuklinguoju Dievo Motinos paveikslu. Nors nėra žinoma, kas ir kada jį sukūrė, tačiau istorijos šaltiniai liudija, jog paveikslas būta čia jau pirmoje bažnyčioje. Tiek pirmą, tiek ir antrą Pivašiūnų bažnyčią sudegė gaisruose, o stebuklingasis Dievo Motinos paveikslas - išliko. Dabar jis - naujosios, 1825 metais statytos bažnyčios pasididžiavimas.

Pivašiūnų Dievo Motina, pa-

sak klebono V.Baublio, saugo šio Alytaus rajono bažnytkaimio žmonių gyvenimą. Abu baisūs karai tarsi praūžė pro šalį. Karo audrų apsaugoti parapijiečiai restauravo paveikslą. Yra daug pasakojimų apie Pivašiūnų Dievo Motinos stebuklingumą. Paveikslą supantys dėkingumo ženklai - votos liudija žmonių padėką už patirtas malones. Ypač daug tikinčiųjų su prašymais ir dėkingumo maldomis suplūsta į Pivašiūnus per Žolinę. Svarbiausią šiemetinių atlydų dieną - sekmadienį - į Pivašiūnus atvyko kardinolas Vincentas Sladkevičius, apaštalinis nuncijus arkivyskupas Erwin Josef Ender, Magdeburgo vyskupas iš Vokietijos Leo Novak, Kaišiadorių vyskupas Juozapas Matulaitis, vyskupas Jonas Boruta iš Vilniaus, vyskupas Vladas Michelevičius iš Vilniaus. Čia atėjo daug pėsčiųjų maldininkų iš įvairių Kaišiadorių vyskupijos parapijų, taip pat ir iš tolimesnių Lietuvos vietų. Mokykloje jiems parengtos nakvynės vietos.

ELTA

APTIKTAS KONTRABANDINIS SPIRITOTIEKIS

Maždaug už dviejų kilometrų nuo valstybės sienos esančioje Akmenės rajono Jučių kaimo sodyboje pareigūnai rugpjūčio 10 d. aptiko jos šeimininkui Ramūnui Vanagai priklausančią 12 tonų talpos metalinį rezervuarą, į kurį iš Latvijos Respublikos buvo perpumpuojamas spiritas. Nuo rezervuaro į Latvijos pusę po žeme buvo nutiesta maždaug 3 kilometrų ilgio guminė žarna, o prie talpos prijungti trys volikiški siurbliai - vienas iš jų pum-pavo spiritą į rezervuarą, kiti du - iš rezervuaro. Analogiškas įrenginys aptiktas ir Latvijos teritorijoje, maždaug už 100 metrų nuo valstybės sienos. Ten įrengtas galingas siurblys pum-pavo spiritą į R. Vanago sodybą. Minėtoje sodyboje parei-

gūnai sulaikė ne tik 1974 metais gimusį R. Vanagą, bet ir 1975 metais gimusį akmeniškį Gintarą Memį bei jo motiną Janiną Memytę. Manoma, kad įtariamųjų sąrašas ilgės. Per tardymą paaiškėjo, kad unikali inžinerijos įrenginį šiemet pirkoje R. Vanago sodyboje sumontavo Kaune gyvenantys asmenys. Įtariamųjų bus ir Latvijoje, todėl apie kontrabandinę trasą operatyviai informuota Latvijos policija bei kaimynų pasienio tarnybos, kurios aiškinasi nusikaltėlių veiklos mechanizmą savo šalyje. Vidaus reikalų ministerijos vadovybė rengiasi premijuoti unikalią tarpvalstybinį spiriotiekių aptikusių pareigūnus.

ELTA

MEDŽIAGA DĖL DVIEJŲ ŽMONIŲ MIRTIES ŠIAULIŲ LIGONINĖJE PERDUOTA PROKURATŪRAI

Du asmenys - E.Kotkova ir J.Badaras - Šiaulių ligoninėje mirė dėl gydytojų aplaidumo atliekant kontrastinės mielografinės tyrimą - į stuburo kanalą suleidus kontrastinį preparatą Urografiną vietoje Omnipako. Gydytojų A.Griganavičiaus ir A.Kenstavičiūtės aplaidumo faktą konstatavo šį įvykį tyrusi Sveikatos apsaugos ministerijos sudaryta komisija. Šiaulių ligoninės gydytojai padarė grubią klaidą, sąlygojusią dviejų žmo-

nių mirtį, ir todėl komisijos patikrinimo medžiaga perduota prokuratūrai, pareiškė Eltai sveikatos apsaugos ministras Mindaugas Stankevičius. Ar gydytojai A.Griganavičius ir A.Kenstavičiūtė galės toliau dirbti savo darbą, spres Vyrtausioji gydytojų atestacinė komisija, kurios neeilinis posėdis šaukiamas skubos tvarka. Komisija vertins minėtų gydytojų profesinį tinkamumą.

ELTA

VILNIAUS BANKAS GAUS 20 MILIJONŲ VOKIETIJOS MARKIŲ PASKOLĄ

Rugpjūčio 14 d. Vilniuje Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko (ERPB) Finansinių institucijų departamento direktorius Kurt Geiger bei Vilniaus banko valdybos pirmininkas Julius Niedvaras pasirašė sutartį, pagal kurią Vilniaus bankas gaus 20 milijonų Vokietijos markių paskolą. Tai pirmoji paskola, kurią Europos plėtros ir rekonstrukcijos bankas suteikia Lietuvos komerciniam bankui. Paskola suteikiama šešerių metų laikotarpiui. Sutarties pasirašymo

metu J.Niedvaras sakė, kad ši paskola leis Vilniaus bankui toliau aktyviai remti Lietuvos ūkio pertvarkymą bei privatizavimą, taip pat patenkinti augantį mūsų šalies įmonių ilgalaikio finansavimo poreikį. ELTA

Padovanokite "Darbininko"

prenumeratą savo pažįstamiems bei draugams švenčių proga! Prenumerata metams - tik \$30.

“Atžalynas”

Remigijus Misiūnas

Pasibaigus karui, Vakarų Europoje, kur buvo jaučiamas lietuviškos knygos stygius, išeivių leidyklos dygo kaip grybai po lietaus. Viena pirmųjų Veilheim Teke (Vokietijoje) pradėjo veiklą leidykla “Atžalynas”, 1945 m. rugpjūčio 11 d. išleidama Vyty ir pašto atvirukus su Lietuvos atvaizdais.

Pradžią kukli, tačiau šie leidiniai, o ypač pokario metais leista deficitinė rašomoji medžiaga – sąsiuviniai, užrašų kygutės, popierius laiskams – padėjo sukaupti kapitalą tolesnei veiklai. 1946 m. pasirodė šeši, 1947 m. – aštuoni, 1948-aisiais, paskutiniaisiais leidyklos darbo metais, – trys “Atžalyno” leidiniai.

Žvilgtelėjus į “Atžalyno” produkciją gali pasirodyti, jog leidykla neturėjo jokio leidybinio plano ir šokinėjo nuo vienokio leidinio prie kitokio, tačiau atidžiau išžiūrėjus galima pastebėti tokių kontūrus. Pati leidykla savo darbo pradžioje skelbė, kad siekia aprūpinti mokyklas rašomąja medžiaga, o knygas leisdama, pirmenybę teiks moksliams leidiniams ir vadovėliams. Deja, leidėjams ne viskas klostosi, kaip jie buvo sumanę: mokslinių leidinių buvo išleista vos pora – V. Peldavičiaus “Mažas gyvenamas namas” ir A. Maceinos “Didysis inkvizitorius”. Beje, nedidelė V. Peldavičiaus knygelė buvo gal labiau mokslo populiarinimo pobūdžio – joje buvo išdėstyti naujaisi to meto nedidelių gyvenamųjų namų projektavimo ir rengimo pagrindai.

A. Maceina savo seną svajonę panagrini F. Dostojevskio legendą “Didysis inkvizitorius” iš “Brolių Karamazovų” įgyvendino tik tremtyje. Studija labai atitiko to laiko nuotaikas. Kaip teigė pats autorius knygos įžangoje, “pastarųjų dešimtmečių gyvenimas juk buvo ne kas kita kaip gyvoji inkvizitoriaus darbo scena”. Knyga sulaukė didelio dėmesio. Tai geriausiai parodo Memingene leisto laikraščio “Mintis” 1947 m. surengta apklausa, kur, atsakydami į klausimą, kokia tremtyje išleista knyga yra geriausia, dauguma respondentų nurodė “Didįjį inkvizitorių”. Gal to dėmesio paakintas, gal siekdamas iš naujo pažvelgti į šią problemą, A. Maceina parengė naują, papildytą “Didįjį inkvizitorių”, kurį 1950 m. išleido leidykla “Venta”.

Kiek geriau “Atžalynui” sekėsi, leidžiant mokyto priemones. Iš jų visų pirma dera išskirti B. Babrausko dviejų dalių chrestomatiją “Lietuvos keliu: skaitiniai lietuviškai ištrėmimo mokyklai”. Tokios chrestomatijos stygius buvo jaučiamas pirmaisiais pokario metais. B. Babrauskas knygos pratarmėje rašė: “Jeigu iš viso lietuviška knyga reta viešnia tautiečio tremtinio lagamine, juoba retas lietuviškas vadovėlis”. Sudarytojas suprato, kad vienoje knygoje aprėpti visos literatūros neįmanoma, tačiau pabandė parengti tokią chrestomatiją, kuri tiktų ir žemesnėms klasėms. Jis norėjo, kad knygų stygiaus sąlygomis mokiniai gautų bent minimumą. Tačiau daug vertingų kūrinių nepateko į chrestomatiją vien dėl to, kad sudarytoji nepavyko jų gauti.

Chrestomatijoje kūrinių – nuo liaudies dainų iki T. Tilvyčio – buvo išdėstyti pagal jų autorius. Toks grupavimas sulaukė ir teigiamų ir neigiamų atsiliepimų. Nors klaidos buvo įprastas dalykas išeivių knygose, chrestomatija, kurioje 12

puslapių buvo skirta korektūros klaidų ištaisymui, ryškiai išsiskiria. Matyt, taip atsitiko todėl, kad B. Babrauskas su leidėjais bendravo laiškais ir pats negalėjo korektūros skaityti, o leidyklos surastas korektorius (beje, buvęs B. Babrausko mokiniš) savo darbą prastai dirbo.

“Atžalynas” taip pat išleido vokiečių literatūros chrestomatiją – A. Šešplaukio “Vokiečių kalbos skaitymus”. Sudarytojas ją paruošė pagal lietuvių tremtinių bendruomenės Švietimo valdybos vokiečių kalbos programą. Tiesa, dėl įvairių sunkumų A. Šešplaukis negalėjo parinkti gerai ją atitinkančių kūrinių. Paimti poetinio realizmo autorių (pavyzdžiui, G. Kelerio) kūrinių buvo einami ir nepriklausomos Lietuvos mokyklose. Šalia buvo įdėta ir visai naujų autorių kūrinių. Be to, sudarytojas pasistengė parinkti rašytojų, rašiusių apie Lietuvą, kūrybos. Manymas, kad chrestomatija bus naudojama su mokytojo pagalba, A. Šešplaukis žodyno neįdėjo, pasitenkino retesnių žodžių ir frazeologijos paaiškinimu.

Chrestomatija buvo skirta aukštesniosioms gimnazijos klasėms. Į ją sudėtos literatūros nebuvo galima išėiti per tris savaitines pamokas, užtat mokiniai turėjo ką namie paskaityti.

Dar viena “Atžalyno” išleista mokyto priemonė – V. Kamantausko “Anglų kalbos gramatika”, kurią autorius parengė dar Lietuvoje, pasiremdamas kelerių metų praktika, įgyta dėstant anglų kalbą gimnazijoje. Vadovėlis buvo pritaikytas Lietuvos vidurinių mokyklų programoms. Išeivijoje, kaip teigė pats autorius, jam pasisekė gauti tos gramatikos mašinėlę perrašytą egzempliorių, ir jis, skatinamas norinčių mokytis anglų kalbos, parengė kiek pataisytą antrą vadovėlio laidą.

Tarp “Atžalyno” leidinių yra ir grožinės literatūros, daugiausia prozos, knygų. Leidykla paskelbė pirmąją Alės Rūtos prozos knygą – 13 novelių rinkinį “Likimo keliu”. Autorė literatūriniam gyvenime reiškiasi nuo 1934 m., tremtyje jau buvo išleidusi pirmąją poezijos knygą “Be tavęs”. Prozos rinkinyje dominavo meilės tematika. To meto literatūros kritikai pažymėjo, kad novelių siužetuose yra įdomios literatūrinės medžiagos, tačiau jų traktavimas retai tepakyla į estetinę ar ryškesnę ideologinę bei psichologinę plotmę, kad autorė dar nesugebėjo iglausti medžiagos į menišką formas ir tenkinosi banalia gyvenimo pajauta, kai

kada linkdama į pigų sentimentalumą. Kaip didžiausias trūkumas buvo nurodytas nesugebėjimas kompoziciškai apdoroti dėkingos pasirinktos gyvenimo medžiagos. Tiesa, šalia neigiamų knygų dalykų buvo iškelta ir pliusų, pavyzdžiui, sugebėjimas gyvai pasakoti, gražiai charakterizuoti žmones, kondensuoti mintį iki aforizmų. Žodžiu, rinkinys sulaukė ipasto debutinėms knygoms likimo – daug priekaištų ir vilčių, kad autorė ateityje pasitemps. Tačiau Alės Rūtos kritikos griežtumas neatbaidė, ir vėlesniais metais dienos šviesa išvydo ne viena jos knyga.

Leidykla paskelbė ir kitos debutantės – L. Šeštokienės – pirmąją knygą: novelių rinkinį “Purščiūjio dangum”. Į literatūrinę viešumą autorė išėjo 1947 m., laimėjusi laikraščio “Mintis” novelių konkursą. Matyt, sėkmė paakino ją rimčiau imtis plunksnos, ir 1948 m. pasirodžiusi knyga, kur įdėtos devynios novelės bei įžanginiai eskizai, tapo šio laimėjimo vaisiumi. Novelių tematika atspindėjo nepriklausomos Lietuvos gyvenimą, bėgimą iš tėvynės ir gyvenimą tremtyje. Kritikų nuomone, kur autorė kalbėjo apie konkrečius realaus gyvenimo reiškinius, ji pristigo psichologinio motyvavimo ir tikro reiškinių jautimo. Ypač silpna buvo kompozicija. L. Šeštokienė dėmesį koncentravo į atomazgą, o kitos situacijos būdavo neišplėtotos, dažnai nesusietos prie žastiniais ryšiais ir nesudarydavo tikrovės išpildymo.

Silpniausiai autoriui pasisekė realistiniais, dar labai artimai su tikrove susiję kūrinių, geriau – abstraktūs, nes jie buvo artimesni ir svajingumą ir romantizmą linkusios L. Šeštokienės charakteriui.

Tarp teigiamų knygų ypatumų kritika minėjo L. Šeštokienės idealizmą, tauresnio žmogaus ieškojimą, gyvenimo tragikos jutimą ir sugebėjimą pasakoti, perteikti kalbos ritmiką. Viltasi iš autorės ateity sulaukti didesnių laimėjimų, tačiau ji daugiau išeivijos literatūrinėje padangėje nepasirodė. Bėlika spėlioti, kas kaltas – atsiliepimų apie knygą tonas ar sunki išeivisko gyvenimo kasdienybė.

Dar viena “Atžalyno” prozos knyga – eilinis J. Švaisto novelių rinkinys “Siela lagamine”. Patyrusio prozininko knyga daugiausia atspindėjo tremties kasdienybės ir platesnio atgarsio nesulaukė.

Leidykla 1947 m. paskelbė B. Rutkūno eilių knygos “Pulsas plaka” pataisytą laidą nauju pavadinimu “Sparnus man meta paukštės”. 1946-aisiais “Pulsas plaka” buvo išspausdintas rotatoriumi ir labai aštriai L. Miškinio (H. Nagio) kritikuotas. Tai davė teigiamų rezultatų. Dalį

Nykstančios lietuviškos sodybos Gervėčiuose (Baltarusija)

V. Inčiūtės nuotr.

silpniausių eilėraščių autorius išmetė, o kitus peržiūrėjo ir pataisė, tad rinkinys kritikams paliko daug geresnį išpūdį ir atrodė meniškai stipresnis. Tačiau knygoje liko ir tokių eilėraščių, be kurių jos vertė nebūtų nukentėjusi.

Nemažai rinkinio eilėraščių buvo kupini patriotinių motyvų, tačiau B. Rutkūno žodis nepasizymėjo originalumu – kai kuriuose šios tematikos eilėraščiuose kritikai lengvai pastebėjo P. Vaičiūčio, S. Nėries, K. Borutos įtaką.

Atsiliepiant apie rinkinį, pripažinta, kad B. Rutkūnas – išorės pasaulio stebėtojas ir užrašinėtojas, o jo žodynas – ne per gausiausias, girdėtas B. Sruogos, Putino, K. Binkio, S. Nėries ir K. Inčiūros poezijoje; eilių forma – klasikinė, griežta.

Mažuosius skaitytojus leidykla tepradžiugino viena knyga – dar 1946 m. vasaros pabaigoje pasirodė ofsetu išspausdinta, gausiai spalvotomis dailininko P. Osmolskio iliustracijomis papuošta S. Zbarsko knygelė “Gandras ir gandrytė”.

Išskirtinas “Atžalyno” leidinys – albumas “Lietuva, šalis mano brangioji” – lietuvių, anglų ir vokiečių kalbomis, išspausdintas giliauspaude ant gero popieriaus. Jo pradžioje skaitytojas galėjo rasti trumpą Lietuvos istorijos santrauką, o po jos – įvairių vietovių vaizdus su paaiškinimais trimis kalbomis. Leidėjai buvo užsimoję supažindinti su Lietuvos vaizdais, tad istorijos santrauką jiems teko sutrumpinti dėl popieriaus stokos. Nuotraukas sudėjo tokias, kokias pavyko surinkti iš išeivių, tad atsiliepiamuose buvo pasigesta kai kurių Lietuvos dalių, ypač pajūrio, nuotraukų. Beje, leidėjams prikišta, kad vokiškas tekstas skamba nelabai vokiškai. “Atžalynas” tikėjosi parengti antrą albumo laidą, bet tik pasisekus gauti daugiau nuotraukų ir pritarus šios srities specialistams. Leidėjų žodžiais, pirmąją laidą jie paskelbė tik

tam, kad parodytų, jog yra galimybė leisti tokius albumus. Deja, šis jų užmojis liko neįgyvendintas.

Dar vienas neeilinis “Atžalyno” leidinys – 1946 m. pasirodė Lietuvos žemėlapis, kurį pataisė ir spaudai paruošė J. Norvaiša. Žemėlapis apėmė visą

teisinę Lietuvos teritoriją pagal 1920 metų Suvalkų sutartį ir buvo neblogai techniškai išspausdintas keturiomis spalvomis. Buvo tvarkingai pažymėtos net ir mažesnės vietovės, Vilnius paženklintas Vyčiu, o Kaunas –

(nukelta 4 psl.)

NEW JERSEY NEW JERSEY NEW JERSEY NEW JERSEY
SENTRY REALTY, INC. 33 E. Railroad Ave., Jamesburg, NJ 08831. Tel.: (732) 521-1611. FAX 732-521-0034. Jei norite pirkti namą, žemės plotą, komercinį pastatą ar nuomotį namą puikioje Centrinėje New Jersey dalyje, maloniai kviečiame kreiptis į NJ Licensed Real Estate agentę ZINE-RA A. MACYS (kalba lietuviškai). Namų tel.: (732) 521-5556 arba (732) 521-1916. Centrinė New Jersey dalis yra puiki vieta gyventi tiek jaunoms šeimoms, tiek pensininkams. Geros mokyklos. Patogus susisiekimas su prekybos centrais ir darbais. Gerai žinomos pensininkų namų bendruomenės.

GALCHUS & GORDON, advokatai, patarnauja sekančiuose teisiniuose reikaluose: nelaimingi atsitikimai, nekilnojamas turtas, imigracija, DWI and all criminal. Virš 20 metų patirtis. Parūpinamas lietuvių k. vertėjas. Konsultacija nemokamai. Galchus & Gordon, 39-07 Bell Blvd., Bayside, NY 11361. Tel.: 718 229-2628.

JONAS V. STRIMAITIS, advokatas, patarnauja teisiniuose reikaluose, kurie liečia testamentą paruošimą ir jo vykdymą, o taip pat nekilnojamo turto pirkimą ar pardavimą bei įvairius reikalus, susijusius su mokesčiu (tax) mokėjimu. Advokatas dirba Connecticut valstijoje ir kalba lietuviškai. 134 West St., Simsbury, CT 06070. E-mail: sigcycle@aol.com Tel.: 860 651-0261. Fax 860 651-8376.

SHALINS FUNERAL HOME, Inc., 84-02 Jamaica Ave. (prie Forest P'way St.), Woodhaven, N.Y. 11421. Suteikia garbingas laido tuves. Kopyčios parūpinamos visose miesto dalyse. Tel. 296-2244.

BUYUS FUNERAL HOME. Mario Teixeira, Jr. laido tuvių direktorius, Newark office: 426 Lafayette St. (Cor. Wilson Ave.). Tel. 344-5172. Paruošiamos garbingos laido tuves. Modernios kopyčios, oras šaldomas. Daug vietos automobiliams pastatyti.

JUOZO ANDRIUŠIO Real Estate, namų pardavimas, visų rūšių apdraudimai, Income Tax pildymas. Įstaiga veikia naujoje vietoje - OHLERT-RUGIERE, Inc., 89-11 Jamaica Ave., Woodhaven, NY. Tel. 847-2323 (namų tel. 847-4477). Įstaigoj kreipiantis paminėti, kad esate ar norite būti J. Andriušio klientais.

VYTAUTAS BELECKAS IR SŪNUS JONAS, sav. Winter Garden Tavern, 1883 Madison St., Ridgewood, NY 11227. Tel. 821-6440. Salė vestuvėms ir kt. pramogoms. Be to, duodami polaidotuviniai pietūs. Pirmos rūšies lietuviškas maistas prieinama kaina.

SIDABRINIO VARPO KEPYKLA - Silver Bell Baking Co. Lietuviška ir europietiška duona ir pyragai, šventėms, vestuvėms bei pokyliams tortai. Dalia Radžiūnas, sav. - 43-04 Junction Blvd., Corona, Queens, NY 11368. Tel. 779-5156.

LAISVĖS ŽIBURIO radijas girdimas sekmadieniais 9 val. ryto iš KDM stoties 1380 AM. Romas Kezys, 217-25 54th Ave., Bayside, NY 11364. Tel. 718 229-9134 arba 718 428-4552. Fax 718 423-3979.

Rašytoja Ugnė Karvelis ir režisierius Algimantas Puipa Vilniuje

V. Inčiūtės nuotr.

Lietuvos Krikščionišką DEMOKRATIJA
ir jos spaudą paremkime dabar:
pinigais, Unitrust, testamentais.

-Tax Exempt #36-2927289-
per:
Pope Leo XIII Literary Fund, Inc.
9050 Troy Avenue
Evergreen Park, IL, 60642
Fax/Tel. 708-636-9562 Klauskite informacijų

LIETUVIŠKO STILIAUS PAMINKLAI
SUKURIAMI IR NEMOKAMAI
PRISTATOMI Į VISAS KAPINES
NEW YORK, NEW JERSEY
IR CONNECTICUT VALSTIJOSE.
ISTAIGA PRIE ŠV. JONO KAPINIŲ.

Fasolino
MEMORIALS

66-86 80 ST. MIDDLE VILLAGE,
QUEENS N.Y. 11379
PHONES (718) 326-1282; 326-3150
- TAI MŪSŲ VIENINTELĖ VIETA -
- GAUSI PARODŲ SALE -

†

KVEČAS
JONAS
1933+1976

DARBININKASThe Lithuanian Weekly
Published by Franciscan Fathers341 HIGHLAND BLVD.
BROOKLYN, NY 11207Editorial Office 718-827-1352
Business Office 718-827-1351
FAX 718-827-2964Publication No. USPS 148-360
ISSN 0011-6637Second Class postage paid at Brooklyn, NY, Post Office
Subscription per year \$30.00. Single copy \$1.00.
Published Weekly except 2nd and 3rd week in JulyPOSTMASTER: Send Address Change to:
DARBININKAS, 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207
— Redaguoja REDAKCINĖ KOMISIJA —
Rankraščiai taisomi Redakcijos nuožiūra**Paskelbimo šventuoju belaukiant**

Pačiame "Darbininko" atostogų viduryje kalendoriai ženklino, kad liepos 12 d. skiriama palaimintajam arkivyskupui Jurgiui Matulaičiui. Ar visi jį pažįstame pakankamai giliai, kad galėtume su pagrindu trokšti jo paskelbimo šventuoju?

Lietuvos liaudis, nepaisant rusiškojo okupanto persekiojimų, vysk. Valančiaus išmokyta ir apginkluota giliu tikėjimu, davė šventą vyrą, tikrą liaudies sūnų - arkivyskupą Jurgį Matulaitį. Jis, kilęs iš liaudies, suvalkiečių vaikas, pašėpusio lygumų pie-menukas, pasiekė ne tik didelį asmenišką šventumą, bet ir viešojo gyvenimo viršūnes - Vilniaus vyskupo sostą ir Apaštališkojo Vizitatoriaus titulą, įamžindamas savo vardą Bažnyčios istorijoje, padėdamas daug pastangų Lietuvos Bažnytinės Provincijos įsteigime.

Arkivyskupo Jurgio gyvenime svarbus pažymėtinas faktas - priminimas, kad Dievo malonė, jei tik randa palankų priėmimą žmogaus sieloje, net ir tai, kas kitam būtų kliūtis ir nelaimė, paverčia ir panaudoja didesnei tobulybei ir šventumui.

Kiekvienas šventasis turi koki nors ypatingą šventumo bruožą. Koks bruožas yra charakteringas arkivyskupui Matulaičiui? Tikriausiai ne įgimtieji gabumai, ne būdo savybės, nes tai yra dažniausiai paveldėtos ar Dievo duotos dovanos, be jokio žmogaus nuopelno. Svarbu tik jų nesunaikinti, neiškreipti, bet išsaugoti ir išstbulinti. Tad ką gi arkivysk. Matulaitis yra išgijęs savo pastangomis, bendradarbiaudamas su Dievo malone? Didžiausias jo dvasinis turtas, jo gyvenimo programa ir ypatingasis jo šventumo bruožas yra Dievo ir žmogaus meilė.

"Mano obalsis tebūna: visur Dievo ieškoti, viską didesnei Dievo garbei daryti, į viską Dievo dvasią įnešti ir viską ja perimti", - rašė 1910 m. savo dienoraščio įžangoje. Tai nebuvo vien dvasios pakilime užrašyti žodžiai. Tai buvo jo gyvenimo programa, kurios visuomet laikėsi. Obalsį "Kristui ir Bažnyčiai" parinko ne tik paties atnaujintai Marijonų vienuolijai, bet ir sau pačiam. Ir tikrai gyvenime šiuo keliu ėjo, šiuo mastu visa matavo.

Tokių kelių eidamas, arkivysk. Jurgis pakilo virš pilkos minios, jo asmenybė spindėjo, visiems švietė ir visus traukė prie savęs. Istorija kada nors parodys, kiek jis yra pasidarbavęs Bažnyčiai ir savo tautai, ypač sunkiausiais Lietuvos laikais Vilniuje. Tenai, šalia kito lietuviybės šulio, dr. J. Basanavičiaus, jis buvo lyg kertinis akmuo, ant kurio turi remtis sveikas valstybės rūmas. Basanavičius - lietuviškojo idealo šauklys, o Matulaitis - jo vykdytojas krikščioniškoje plotmėje, sudarė tas sąlygas, kuriose Vilniuje buvo gaivinama ir palaikoma lietuviškoji dvasia.

Gyvenime susidūręs su įvairių tautų žmonėmis ir prisiklausęs jų tautinių ginčų, pasiryžo mylėti visus žmones, nesvarbu kokiai valstybei ar tautai jie priklausytų. Juk visi yra to paties Dievo vaikai, visi atpirkti to paties Kristaus krauju. Tad ir jam, kaip šv. Pauliui, nėra nei graiko nei žydo. Jis tarnavo visų tautų žmonėms: Šveicarijoje - vokiečiams ir prancūzams, savo krašte - lietuviams, lenkams ir baltgudžiams, Petrapilyje - rusams. Jis pakilo virš savo tautos, bet jos neišsizrėdė, jai pirmiausiai norėdamas tarnauti, tačiau stengėsi ir kitiems būti naudingas. Dėl to jis galėjo net septynerius metus išsilaikyti Vilniuje, kurs tada buvo tikras tautos neapykantos širšynas. Šventojo širdis didžiausia, nes joje telpa ne tik Dievas, bet ir visi žmonės.

Konferencija Washingtone – Demokratų partijos dėmesys tautinėms gruputėms

Algimantas S. Gečys

Amerikos lietuvių jungimasis į didžiausias JAV politines partijas – demokratų ir respublikonų – nėra naujas reiškinys. Atvykę po II Pasaulinio karo į šį kraštą didesniuose lietuvių telkiniuose radome veikiančius lietuvių respublikonų ir lietuvių demokratų "klubus". Kai kurių šių "klubų" turėta net savas pastatas su svetaine ir vakarais veikiančiu baru, tuo sudarant galimybę kaimynystėje gyvenantiems tautiečiams susiburti bendraminčių ratelyje. Tais laikais visų lietuvių, nesvarbu kuriai politinei partijai jie bepriklaušytų, didžiutasi Chicagoje valdžios poste aukštai iškylusiu adv. Ant. Oliu ir jo įtaka Lietuvos reikalais net tolimame Washingtone, D.C.

Apie 1950-uosius metus, senosios emigracijos lietuvių vienetams rodant pavargimo žymių, teko likviduoti "Lithuanian" vardu besipuošusių klubų pastatus, o jų netekus išnyko ir patys partiniai sambūriai. Nauji JAV-jų partiniai posūkiai pasunkino galimybę tų klubų vadovams pelnyti vietinių partijų vadovybių dėmesį lietuviams. Pagrindinis dėmesys ėmė atitekti su balsavimo teise į politinį gyvenimą ateinančiai juodųjų rasei ir tvirtai besiorganizuojančiai žydų bendruomenei, siekusiai kuo daugiau JAV-jų paramos suteikti po II-jo Pasaulinio karo įkurtai Izraelio valstybei.

Politiškai mąščiusių JAV lietuvių tačiau nesisirota nuleisti rankų, juolab kad jausta svarba per šio krašto politines partijas padėti pavergtai Lietuvai. Apie 1960-uosius metus Leonardo Valiuko iškelta mintis JAV Kongrese praveisti rezoliuciją Baltijos valstybių laisvės reikalui (pravesta 1966 m. kaip JAV Kongreso Rezoliucija #4161) pastūmėjo lietuvių stipresnį jungimąsi į Amerikos politinę veiklą. Pradėta steigti nauji lietuvių demokratų ir respublikonų politiniai vienetai, narių daugumą jau sudarant pokario meto politiniams pabėgėliams. Šių vienetų sėkmingai įtaigota Lietuvos reikalui JAV Kongreso nariai, finansiskai remti mūsų reikalui palankūs politinių partijų kandidatai, jungtasi į rinkimines kampanijas juos išrinkti, reklamai panaudojant lietuvių kalba JAV-jose leidžiamą spau-

Lietuviai, dalyvavę Demokratų partijos konferencijoje Washingtone, su Baltųjų Rūmų direktore ryšiams su visuomene Christine A. Stanek. Iš k. į d.: Rimantas Stirbys, Rimas Česonis, dr. Elona Vaišnienė, Algimantas S. Gečys, Christine A. Stanek, Jurgis Lendraitis ir Stanley Balzekas Jr. Prezidento R. Reagan laikais šiose pareigose darbuotasi lietuvių Lino Kojelio

dą. Kad šiandien JAV Kongrese Lietuvos reikalus sėkmingai ginna senatorius R. Durbin, kongr. J. Shimkus ir visa eilė dalinės lietuviškos kilmės šaknis turinčių Kongreso narių, nemažai nuopelnai tenka į amerikiečių politines partijas pasiryžusiems jungtis mūsų tautiečiams.

Grįžtant prie dabartinių laikų, tenka džiaugtis, kad lietuvių demokratų ir respublikonų dar vis gyvuojama. Ta veikla kartais primena švytuoklę: suaktyvėja rinkimams artėjant, sulėtėja rinkimams užsibaigus. Lietuvių žniausklaidoje lietuvių respublikonų veiklos per paskutiniuosius kelis dešimtmečius būta balsingesnės. Lietuvai atgavus nepriklausomybę ir prezidentui G. Bush delisiant ją pripažinti, turėtus entuziazmas kiek prigeiso. Padidėjo dėmesys Demokratų partijai, o prezidentu išrinkus B. Clinton, dėmesys prezidento postui savaime tapo susijęs su jį išskelusia Demokratų partija.

1995 m. 18 demokratams prijauniančių tautinių grupių sušibūrė į JAV-jų National Democratic Ethnic Coordinating Committee (NDECC). Jungtiniam vienetai vadovauja Robert Blancato (italas amerikietis) ir James Zogby (arabas amerikietis). Vykdomojo direktoriaus pareigas eina arių kilmės Thomas A. Albert. Vieneto veikloje aiškiai pabrėžiama Demokratų partijos centro vadovybė, kad šalia rasinio pobūdžio balsuotojų (juodųjų, azijatų ir "hispanics") esama gausaus tautybių

bloko su arti 40 milijonų balsuotojų. Lietuviams NDECC vadovauja Rimas Česonis, ilgametis LB-nės darbuotojas, buvęs PLB ir JAV LB vicepirmininkas, prez. J. Carterio 1980-aisiais metais parinktas JAV-joms atstovauti Madride vykusioje Helsinkio akto peržiūros konferencijoje.

Š. m. birželio 10 dieną Washingtone, D.C., NDECC suorganizavo visą dieną trukusią konferenciją. Demokratų partijos centro komitetas šiai studijinio pobūdžio konferencijai skyrė nepaprastą dėmesį. Į konferencijos garbės komitetą įjungė iškilūs partijos vadovai JAV-jų Senate ir Atstovų Rūmuose. Kviestinių dalyvių skaičius buvo apribotas 200 asmenų. Iš lietuvių dalyvavo Stanley Balzekas (Chicago), Rimas Česonis (Indiana), Algimantas Gečys (Pennsylvania), Jurgis Lendraitis (Illinois), Rimantas Stirbys (Philadelphia) ir dr. Elona Vaišnienė (Connecticut). Adv. A. Domanskio (Illinois) negalėta atvykti. Konferencijoje kalbėjo JAV-jų viceprez. Albert Gore, Demokratų partijos pirm. Steve Grossman, Demokratų partijos generalinis pirm. Colorado valstijos gubernatorius Roy Romer, JAV Atstovų Rūmų mažumos vadas kongr. Richard Gephardt, Baltųjų Rūmų direktorius politiniams reikalams Craig T. Smith. Darbo sesijose pranešimus pateikė senatoriai Robert Torricelli ir Paul Sarbaines, kongresmenai Lee Hamilton, Marci Kaptur, Dennis

Kucinich ir kt.

Lietuviai demokratai per pirm. R. Česonį Demokratų partijos vadovybei kaip svarbiausius JAV lietuvių norus pristatė Lietuvos priėmimą į NATO, sustiprintą teikimą karinės ir ekonominės paramos Lietuvai, socialinio draudimo JAV-jose reformą (siekiant užtikrinti jos išlikimą ateities kartoms), švietimo standartų sustiprinimą JAV-jose, federalinės skolos mažinimą, svarbą palaikyti žmogaus teisių principus tarptautiniuose santykiuose (pasišakyta prieš toleravimą Raudonosios Kinijos pažeidimų!), svarbą skirti lietuvių kilmės amerikiečius į valdinius postus bei komisijas, būsimam žmonių surašyme (census) palikti klausimą, liečiantį asmens etnišką kilmę, ir t. t.

Iš pasakytų kalbų NATO plėtros klausimu stipriausiai pasisakė viceprez. A. Gore ir buvusio Europos reikalų Atstovų Rūmuose pakomisijos pirm. kongr. Lee Hamilton. Paklaustas ar remia Baltijos valstybių įstojimą į NATO, kongr. Hamilton nedviprasmiškai atsakė "taip". Jo nuomone, prez. Clinton NATO klausimu vykdo sėkmingą politiką, sėkmingai nugalėdamas Kongrese esančius respublikonus, kurių dalis linkę į izoliacionizmą. "Gera, kad sen. Werner įstatymines pataisas dėl NATO plėtros pavyko atmeti!" - teigė L. Hamilton.

(nukelta į 7 psl.)

Valdas Adamkus

Likimo vardas - Lietuva 3

Mokytojas, visas perpykęs, rikteli: "Sėsk, Adamkavičiaui!" ir įraitį į dienyką pirmąjį ir paskutinįjį mano gyvenimo kuolą. Vis dėlto daugiau nieko blogo man neatsitiko. "Aušros" gimnazija nebuvo tapusi skundikų mokykla. Beje, kai mokytojas Kaunas jau išvyko į Vokietiją, pasitaikė proga žvilgtelėti į dienyką. Žiūriu: vienetas ištaisytas į ketvertą.

Realiai grėsmė būti suimtai visai mūsų šeimai kilo 1941 metų birželį, kai prasidėjo masiniai areštai. Mes nepakliuvome į pirmiausiai suimamų asmenų

sąrašus ir, jau iš ryto sužinoję apie prasidėjusią akciją, tuoj pat išvykome iš Kauno pas gimines, kurie gyveno vieniemyje netoli Sidabravo. Ten buvo gerokai saugiau, bet po kelių dienų aš vis dėlto nusprendžiau grįžti į Kauną. Tai man pavyko gana lengvai, nes motina, dirbusi geležinkelio valdyboje, turėjo daugybę pažįstamų šioje transporto šakoje ir galėdavau be vargo pakliūti į bet kurį traukinį.

Knygos autorius Valdas Adamkus

KARO DIENOS. PASIPRIEŠINIMO GRETOSE

Areštų banga jau buvo lyg ir atslūgusi, todėl ryžausi nakvoti namuose. Gal tik kokioms dviem dienoms tepabėgus, kai buvau sugrįžęs į Kauną, staiga paryčiui kaip driokstelėjo. Pašokau iš lovos. Trenkė dar kartą, antrą, trečią – langai drebėjo taip, kad atrodė – išbyrės stiklai. Išlėkiau į kiemą. Tenai rinkosi daugiau žmonių. Išgirdau kalbant: "Bombarduoją aerodromą. Matyt, vokiečiai".

Apie vidurdienį mieste pasigirdo ir šaudymas. Pasklido kalbos, kad gatvėse pasirodė sukilėliai. Man norėjosi bėgti žiūrėti, kas darosi, bet taip pat suspėjė grįžti namo tėvai mane laikė kone su grandinėmis. Pasakė, kad esu dar piemenukas ir ne mano reikalas kištis į tokius įvykius. Pro mūsų langus matėsi stadionas ir radijo stotis. Tai buvo aktyvių kovos veiksmų zona. Visai šalia, Kūno kultūros rūmuose, įsikūrė sukilimo štabas. Pastebėdavau, kaip laikydami arčiau namų sienų pro mūsų kiemą vis prabėga ginkluoti vyrai.

Slinko valandos. Turbūt buvo popietė, kai netikėtai prabilo sukilėlių užimtas Kauno radiofonas. Pirmiausia pasigirdo Lietuvos himno garsai, ir tuoj diktoriaus pradėjo skaityti pranešimą, skelbiantį, kad atkuriamas Lietuvos valstybė. Nuo radijo aparato tą pirmąją karo dieną tiesiog nesitraukėme.

Į Kauną vokiečiai įžengė be šūvių – miestą jau kontroliavo sukilėliai. Pirmiausia pamačiau jų lengvąjį žvalgybinį lėktuvą, kuris, apsukęs ratą, nusileido P. Vileišio aikštėje. Išlipusį vokiečių tuoj pat apspito žmonės. Vyravo nuotaikos, kad vis viena bus geriau, negu valdant sovietams, todėl naujųjų okupantų kariuomenė ir buvo sutinkama su džiaugsmo ašaromis ir gėlėmis.

Vokiečių kariai atrodė visiškai kitaip negu rusų. Blizgantys batai, švarios uniformos, visi pasitempę, išdidūs. Kur tik sustodavo, tuoj pat prausiasi, išsitraukia kvepiantį muilą. Iš tikrųjų žmonės manė,

kad atėjo nors ir svetima, bet jau bent civilizotos tautos kariuomenė.

Tačiau labai greitai užgriuvo nusivylimas. Visi tikėjosi, kad vokiečiai leis nors lietuvių gyvenimo vidaus reikalus tvarkyti Laikinajai vyriausybei, kuri buvo entuziastingai palaikoma. Bet kai jau rugpjūčio mėnesį ji buvo išvaikyta, pasidarė aišku, kad vokiečiai nėra jokie išvaduojojai – tik vieną okupaciją pakeitė kita, tokia pat žiauri ir naikinanti.

Rudenį prasidėjus mokslams, mūsų klasėje greitai susibūrė vienas kitu pasitikinčių draugų grupelė, ir mes ėmėme kalbėtis, kad reikia pradėti veikti prieš vokiečius. Kartu su manimi mokėsi Gabriėlius Landsbergis-Žemkalnis, nebijojęs į klasę portfelyje ir revolverį atsinešti. Mes žinojome, kad jis turi ryšių su besikuriančiu Pasipriešinimo judėjimu. Vieną dieną Gabriėlius pasivada mane į šalį ir klausia: "Ar nori stoti į Lietuvos laisvės kovotojų sąjungą? Galiu supažindinti su jų žmogumi". Iš karto atsakiau: "Taip".

Kitą vakarą atėjau į Landsbergių butą K. Donelaičio gatvėje. Gabriėlius kambaryje manęs laukė žmogus – jo pavardės aš ir šiandien nežinau – kuris pasisakė priklausąs Lietuvos laisvės kovotojų sąjungai. Buvome tik mes trise. Visą stalą dengė didelė Lietuvos trispalvė, ant vėliavos gulėjo mūsų krašto karininkų nešiotas devynių milimetrų kalibro pistoletas. Man buvo įteiktas priešaisokas tekstas, ir aš, prisiekęs tarnauti savo šaliai, tapau Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos nariu.

Tai buvo 1941-ųjų ruduo. Mes, trys vienos klasės mokiniai – Gabriėlius Landsbergis-Žemkalnis, Liūtas Grinius, buvusio Lietuvos prezidento Kazio Griniaus sūnus, ir aš – nutarėme leisti jauniui skirto pogrindžio laikraštį. (Beje, jaunesnysis Gabriėlius brolis Vytautas tuo metu buvo dar tik devynių metų ir, aišku, į jokią konspiracinę veiklą jo dar negalėjome įpainioti).

(nukelta į 4 psl.)

■ Latvijos ministras pirmininkas rugpjūčio 14 d. pasirašė peticiją dėl kontraversinio referendumo, kurio metu būtų pasisakoma už ar prieš pilietybės įstatymo pataisas, pagal kurias rusakalbiamas šalies gyventojams būtų palengvintos sąlygos Latvijos pilietybei gauti. Premjero nuomone, referendumas – tai geriausias sprendimas ginčams pilietybės įstatymo pakeitimų tema baigti.

■ Rusijos naftos kompanija LUKOIL sudaręs darbo grupę, kuri išnagrinės Latvijos pasiūlymus dėl naftotiekio statybos nuo Rusijos naftos telkinių iki Ventspilio uosto. Tai pranešė LUKOIL prezidentas Vagit Alekperov susitikime su Ventspilio meru Aivaru Lembergu. Maskvoje jie aptarė Ventspilio naftos uosto pralaidumo galimybių padidino projektą. Kaip pranešama, V. Alekperov gerai įvertino projekto ekonominį efektyvumą ir pareiškė kompanijos suinteresuotumą pratęsti derybas šiuo klausimu. V. Alekperov taip pat pareiškė, kad LUKOIL atžiai nagrinėja ir kitus projektus, susijusius su naftos eksporto vakiniais maršrutais, o būtent Baltijos vamzdinių sistemų statybos projektu, siekdamas turėti galimybę, esant būtinybei, perorientuoti eksporto srautus.

■ Kaip teigia JAV oficialūs pareigūnai, JAV prezidentas Bill Clinton telefoninio pokalbio metu su Rusijos prezidentu Boris Jelcin "spaudė" pastarąjį imtis skubių veiksmų dėl sušlubavusios šalies ekonomikos. Baltųjų rūmų atstovas spaudai Mike McCurry reporteriams sakė, jog telefoninio pokalbio metu buvo kalbama, kad Rusija turi padaryti, kad būtų ištaisyta ekonominė padėtis, tačiau nebuvo kalbama apie pinigus, t. y. apie naują tarptautinę paramą Rusijai.

■ Iki 2000 metų gražinti Rusų Pravoslavų cerkvei Aleksandro Nevskio vienuolyną, Kazanės soborą ir kitas šventoves pažadėjo Sankt Peterburgo meras Vladimir Jakovlev čia esančiam Maskvos ir visos Rusijos patriarchui Aleksejui II.

PADĖKIME – VILNIAUS KRAŠTE TRŪKSTA LIETUVIŠKŲ MOKYKLŲ!

(atkelta iš 1 psl.)

yra piliakalnis. Iš rytų jį juosia bevardis upelis, o iš pietų Vilnios slėniai. Piliakalnio šiaurės rytinė dalis sunaikinta 1904–1905 metais, statant mūrinę bažnyčią, o likusi dalis – 1934–1936 m. kasant žvyrą. Išliko tik pietrytinė šlaito dalis ir pašlaitėje į pietų rytus nuo jos, Vilnios kairiajame krante buvusios gyvenvietės pėdsakai. Iš atkastų sėnienų spėjama, kad čia žmonių gyventa pirmaisiais amžiais po Kristaus. 1523 m. dokumentuose minimas Lavoriškių kaimas ir valsčius. Didžiosios Lietuvos kunigaikštijos laikais Lavoriškės buvo seniūnija, nedidelė ir dažniausiai turėjusi bendrą seniūną su Rokantiškėmis.

kapinės. Per vadinamąjį Maskvos ir Lietuvos 13 metų karą Lenkijos bažnyčia 1655 m. buvo sudeginta, bet 1670 m. atstatyta. 1676 m. vizitoriaus raporte pažymėta, kad bažnyčia yra globojama karaliaus. 1775 m. Vilniaus vyskupo Zienkovičiaus rūpesčiu bažnyčia buvo perstatyta, o 1906 m. klebono kun. Juozapo Mirono ir parapijiečių pastangomis buvo pastatyta dabartinė mūrinė bažnyčia, arkivysk. R. Jalbškovskio konsekruota 1927 m.

1906 m. statyta bažnyčia yra didelė, savotiškai graži, bet nestilinga – kelių istorinių stilių mišinys. Du aukšti fasadiniai bokštai yra masyvūs ir dvigubai aukštesni už frontoną. Bokštai suskaldyti į tris kvadratinis

mo laikais buvo pastatyta nemaža pradžios mokykla, o nuo 1955 m. ir vidurinė mokykla.

XIX a. ši vietovė, veikiant dvarams ir lenkuojantiems kunigams, buvo gerokai aplenkinta. Lietuvių, dar kalbančių ir galvojančių lietuviškai, beliko tik saulėlė. Daugumą gyventojų sudaro sulenkėję gūdai, gan palankūs lietuviams ir lietuviškos mokyklos įsteigimui šio miestelio ribose.

Reikia pabrėžti, kad Lavoriškės yra seniūnijos centras, apimamas apie 8,000 gyventojų. Tačiau pačiame miestelyje gyvena tik apie 500.

Vieta mokyklai jau parinkta

Dainų šventės proga į Vilnių

Vilniaus apskrities viršininkas A. Vidūnas rodo aplinką Lavoriškėse prie sklypo lietuviškai pradinei mokyklai. Šalia jo į dešinę: Tautos fondo tarybos pirm. J. Vilgaly, TF kontrolės komisijos pirm. K. Miklas, TF Lietuvos atstovybės vicepirm. dr. K. Garša, Lavoriškių atstovai – matininkas ir seniūnas, architektas V. Nasvytis ir TF Lietuvos atstovybės pirm. N. Kitkauskas Algimanto Žižiūno nuotr.

Lavoriškės aprašytos ir italų kronikininko Aleksandro Gvajinio 1578 m. Krokuvoje išleistoje knygoje "Sarmatiae Europaeae descriptio". Ten rašoma: "Už keturių mylių nuo Vilniaus taip pat yra karališkas kaimas Lavoriškės, kuriame dar nemaža gyvena tų, kurie žalčius kaip dievus garbina ir jiems kažkokias aukas duoda".

XVI-XVII amžiuje čia buvo didelės geležies liejyklos, vėliau ir popieriaus fabrikas. 1644 m. buvo pastatyta medinė katalikų bažnyčia kaip Onos Rudaminaitės-Pacienės fundacija. Ji stovėjusi toje vietoje, kur dabar yra

tarpsnius, apvainikuotus aštuoniakampe struktūra. Bažnyčios viduje daug papuošimų. Didysis altorius turi daug gotiškų stilisiaus elementų. Sienos nutinuktos, bet neornamentuotos. Bažnyčioje kabo du vertingi paveikslai – "Šv. Juozapas" (iš XVIII a.) ir "Šv. Stepono užmušimas" (1850 m.). Taip pat ten yra Slucko juostų imitacijos, XIX a. metalinis relikvijorius, žalvarinis varpas (1774 m.) ir kt.

1781 m. Lavoriškėse pradėjo veikti pradžios mokykla, kurioje drauge su keliais šlektų ir miestiečių vaikais mokėsi ir trys valstiečių vaikai. Lenkų valdy-

buvo nuvykę – Tautos Fondo tarybos pirmininkas Jonas Vilgaly ir kontrolės komisijos pirmininkas Kęstutis Miklas. Liepos 2 d. jiedu turėjo pasimatymą su Vilniaus apskrities viršininku Aliu Vidūnu, kuriame taip pat dalyvavo Tautos Fondo atstovas Lietuvoje prof. Napoleonas Kitkauskas, architektas prof. Vytautas Nasvytis ir apskrities viršininko patarėjas Švietimo tarybos pirmininkas Jonas Endriukaitis, TF atstovybės vicepirm. Kazimieras Garša. Posėdžio metu buvo svarstyti įvairūs klausimai mokyklos statybos reikalu ir susipažinta su archit. Nasvyčio

paruoštais projektuojamos mokyklos planais. Liepos 9 d. visi posėdžio dalyviai vyko į Lavoriškęs apžiūrėti trijų numatytų sklypų ir parinkti vieną iš jų. Parinktasis sklypas, apie 1 ha dydžio, yra prie pagrindinio kelio, dešinėje pusėje prieš įvažiuojant į bažnyčią, apie 100 m nuotolyje nuo jos.

Jei visas vystysis kaip numatyta, šios mokyklos statyba turėtų prasidėti dar šį rudenį ir turėtų būti užbaigta ateinančiais metais mokslo metų pradžiai.

Dabar tik belieka sutelkti

tuos reikiamus \$75,000. Tautos Fondas laukia aukų. Jis tikisi, kad mūsų tautiečiai, kur jie bebūtų, supras, kad pirmieji žingsniai kelyje į lietuviybės puoselėjimą prasideda su švietimu nuo pačių pirmųjų dienų mokyklos suole.

Savo auką lietuviškai mokyklai Lavoriškėse pastatyti siųskite **LITHUANIAN NATIONAL FOUNDATION vardu, 351 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207-1910**. Aukos, žinoma, atleidžiamos nuo federalinių mokesčių, naudojant numerį 51-0172223.

“Atžalynas”

(atkelta iš 2 psl.)

Gedimino stulpais. Tiesa, kai kas pasigedo Rytprūsių dalies.

Atskirą "Atžalyno" leidinių grupę sudarė kalendoriai. Matyt, pirmiausia pasirodė sieninis 1947 m. kalendorius. Vėliau dienos šviesą išvydo kišeninis tų pačių metų kalendorius. Jis turėjo 80 puslapių teksto su kalendoriumi ir 18 lapelių pastaboms bei adresams. Laida buvo veikiai parduota, ir "Atžalynas" išleido dar vieną. 1948 metams skirti du kalendoriai. Vienas – sieninis, kur ant kartono lapo buvo priklijuoti 12 mėnesių kalendoriai. Kitas – vėlinis, redaguotas B. Rutkūno.

Lyg koks pasimetęs vienišius tarp kitų "Atžalyno" leidinių atrodė M. Lutherio "Mažasis katekizmas", tačiau nedera stebėtis – knyga buvo išleista Lietuvos evangelikų liuteronų vyriausios bažnytinės tarybos užsakymu. Ir tai ne vienintelis atvejis – V. Kamantausko "Anglų kalbos gramatika" buvo išleista LTB Vurtembergo apylinkės komiteto Tiubingene užsakymu. Galbūt užsakytos buvo ir kai kurios kitos knygos. Nenuostabu, nes komercinis pradai "Atžalyno", kaip ir kitų leidinių, veikloje buvo ženklaus. Tai rodo ir jos leidiniai, kurių daugelis buvo pelningi, konkrečiai – kalendoriai ir vadovėliai, turėję paklausą; mokykloms buvo skirtas ir Lietuvos žemėlapis.

Atrodo, jog sunkiais pokario metais leidykla taupė kiek įmanydama. Tai rodo šriftas (daugelyje knygų jis smulkus, ko gero, leidėjai, per vargą gavę popierius, stengėsi sudėti kiek galima daugiau teksto) ir poli-

grafinė leidinių kultūra. Leidykla tenkinosi minimaliomis priemonėmis, viršeliai buvo minkšti, iš juos iliustravusių dailininkų žinomi P. Osmolskis, K. Žilinskas, G. ir J. Firinauskai.

"Atžalynas" pats platino savo knygas ir nesitaikstė su spekuliacija jomis. Leidykla naudojosi penkių vokiečių spaustuvių paslaugomis, dviem iš jų buvo parūpinusi lietuviškus rašmenis.

Septyniolika žinomų "Atžalyno" leidinių – tik dalis leidėjų planų. Deja, dienos šviesos neišvydo B. Rutkūno baladė "Gintaro žvejai" (ketino išspausdinti atskirus didelio formato leidinius lietuvių ir anglų kalbomis), M. Aukštaitės kūrinys "Mirštančios akys" ir Šatrijos Raganos "Senam dvare".

Kaip ir kitų leidyklų, taip ir "Atžalyno" veikloje paslaptinčiausi yra ekonominiai dalykai. Tėra žinoma, kad ji dirbo kaip akcinė bendrovė, vadovaujama S. Čepo ir L. Girinio. Taip pat neaiški ir jos veiklos pabaiga. Atrodo, kad "Atžalynas" savo dienas Vokietijoje baigė 1948-ųjų gale, o neparduotas knygas atidavė kaip dovaną LTB bibliotekai. Kokie žmonės dirbo leidykloje, koks jų tolesnis likimas, ar vėliau jie dalyvavo išėivių knygų leidyboje, – tai vis neatsakyti klausimai. Beje, kiek teko patirti, L. Girinis, emigravęs į Kanadą, dirbo laikraštyje "Nepriklausoma Lietuva" ir esą norėjęs atgaivinti "Atžalyną".

Žodžiu, "Atžalyno" istorija – tai pasakojimas, kur žinomas pirmas sakinytis ir neaišku, kur dėti tašką. Įvertinus leidyklos nueitą kelią, galima priskirti ją prie stiprių vidutinių.

LM

Valdas Adamkus

Likimo vardas - Lietuva 3

(atkelta iš 3 psl.)

Vėliau prie mūsų prisijungė Benediktas Mačiuka, dabar Connecticut universiteto politologijos profesorius. Karui einant į pabaigą, mūsų grupelės veikloje ėmė dalyvauti ir jo jaunesnysis brolis skulptorius, dailininkas Vytautas Mačiuka, kuris pasiliko Lietuvoje ir perėjo sunkią pasipriešinimo kovų, kalėjimų, lagerių mokymą. Prabėgus penkiems dešimtmečiams, į Ameriką jis man atsiuntė savo romaną "Savi ir svietimi", kurį skaitydamas jaučiau, kad autorius remiasi autentiškais mūsų karo metų jaunystės išgyvenimais, ir kartu vis prisiminčiau jį, jo brolių, kitus mūsų rezistencinės grupelės narius.

Mūsų kova prieš nacius nebuvo ginkluota. Apsiribojome pagrindžio laikraščio leidimu. Benediktas Mačiuka, kuris tada jau atkakliai mokėsi anglų kalbos, turėdavo klausytis BBC radijo ir versti svarbiausias žinias. Mes gaudavome ir pagrindžio organizacijų pranešimus apie įvykius Lietuvoje, taip pat jų atsisaukimų instrukcijų. Visa tai, perspausdinę mašinėle, sudėliodavome į mūsų kas mėnesį leidžiamą laikraštėlį, kuris vadinosi "Jaunime, budėk!", ir dauginavome jį šapirografu.

Ilgainiui susiorganizavo ryšinių grupelę, kuri padėjo mums platinti šį leidinį ne tik Kaune, bet ir Šiauliuose, Panevėžyje, kai kuriuose kituose miestuose. Vėliau Amerikoje susipažinau su vienu kitu žmogumi, kuris papasakojo, kad yra skaitęs mūsų laikraštį, gautą jau nežinia iš kelių rankų. Kartu mes platindavome ir VLIK'o pagrindinį leidinį "Nepriklausoma Lietuva", taip pat

"Laisvės kovotoją". Šie laikraščiai naktį atsirasdavo prie mūsų namo durų, ir aš net nežinodavau, kas juos atnešdavo.

Karui einant į pabaigą atkreipėme gestapo dėmesį – 1944 metų pavasarį šį tarnybą mumis visai rimtai susidomėjo. Gal taip atsitiko ir per mūsų neatsargumą. Tuo metu gestapas suėmė daug VLIK'o narių ir kažkaip gavo informacijos apie Gabrieliaus Landsbergio-Žemkalnio pogrindinę veiklą.

Tą dieną, kai gestapininkai atėjo jo suimti, Gabrielius kaip tik kažkodėl nėjo į mokyklą. Kai jis buvo vedamas iš namų, prie durų stovėjo jo sesuo Alena (dabar Karazijienė, gyvenanti Australijoje), ir Gabrielius, praeidamas pro ją, šnipštelėjo mano vardą. Ji, nors apie mūsų veiklą ir nedaug nežinojo, iš karto susigaudė, koks reikalas, ir nedelsdama, gestapininkams išėjus, iš namų paskambino į gimnaziją. Mes lyg tyčia tos dienos išvakarėse išleidome naują laikraščio numerį, mano pirštai nuo šapirografo dar buvo ištepinti, nes dažai sunkiai nusiplaundavo.

Vykio mokytojos Jadvygos Banaitienės dėstoma matematikos pamoka. Staiga atsiveria durys ir į klasę įžengia gimnazijos direktorius Treigys, dabar jau miręs, nepaprastai mūsų, mokinių, gerbtas žmogus. Jis, priėjęs prie mokytojos, kažką pašnibžda, ir ji tuoj pat pasisukusi į mane, griežtu balsu sako: "Adamkavičia, prašau eiti su direktoriumi". Aš visas nustėrau. Galvojau, ką blogo iškrečiau, kad mane išsiveda.

Pėdinu nutirpęs direktoriui iš paskos, o šis, vos klasės durys užsivėrė, sako: "Adamkavičia, gestapas ką tik suėmė Landsbergį. Dink iš Kauno". Ir nieko neklausinėjo. Manau, jis žinojo apie mūsų leidžiamą laikraštėlį, tik nieko mums nesakydavo. Į namus jau negrįžau. Vėl praverė motinos pagalba. Iš mokyklos nulėčiau tiesiai į Susisiekimo ministeriją. Motina manęs niekada anksčiau neklausinėjo apie tai, kuo mes užsiimame vakarais, bet, pasirodo, jautė, kad leidžiamė kažkokį laikraštį. Nelaukdama jokių mano paaiškinimų, ji susisiekė su pažįstamais, ir tie mane skubiai išdino Šančiuose į prekinį traukinį. Iš vagono iššokau tarp Panevėžio

ir Radviliškio esančioje Labos stotelėje. Ten mano pusbrolis dirbo geležinkelio stoties būdetoju. Jo namelyje ir pasislėpiau.

Prabėgo savaitė. Daugiau Laboje išverti nepajėgiau ir nutariau, kad reikia grįžti apsižvalgyti į Kauną. Parvažiavęs atsargiai prietemoje parslinkau namo. Sužinojau, kad pas mus gestapininkai nebuvo apsikanę.

Mes su Gabrielium atlikdavome visą techninį laikraščio leidybos ir platinimo darbą, o Benediktas Mačiuka ir Liūtas Grinius užsiimdavo tik žinių ruošimu, todėl manėme, kad jiems mažesnė grėsmė pakliūti gestapui ir akiraty. Vienas kitam buvome prisiekę: jei kuris įkliūtume – žūbtūt išverti tris paras, neprasitarus apie kitus grupės narius, kad ir kaip mūsų spardyty. Per tas dienas likę laisvėje draugai privalėjo patikimai pasislėpti. Tuomet suimtas jau galėjo prabilti apie bendrininkus ir suversti jiems visą kalnę. Gabrielius Landsbergis garbingai tesėjo priesaiką: ištvėrė ne tik tris paras, bet net iš viso neprasitarė apie draugus.

Manęs, tykiausiai grįžusio iš Labos į Kauną, gestapas jau neieškojo. Mat vokiečių padėtis Rytų fronte vis blogėjo, prie Lietuvos sienų ėmė artėti sovietų kariuomenė ir, matyt, slaptajai policijai jau ne itin rūpėjo šapirografu dauginto antinacinio jaunimo laikraščio leidėjai. Tačiau tai nekeitė pakliuvusio į gestapo krumpliaračius ir išgabento į Vokietiją Gabrieliaus situacijos. Jo tėvui teko jį devynis mėnesius visais įmanomais būdais gelbėti turbūt net nuo sušaudymo.

Karui baigiantis vokiečių pareigūnus jau taip pat buvo galima papirkti. Vyresnysis Landsbergis važiavo iš paskos visur, kur tik perveždavo Gabrielius, ir prasimušdavo į bet kurį kalėjimą, viliodamas nacius su markėmis ir lietuviškais lašiniiais. Galbūt gelbėti sūnų nuo mirties architektui Landsbergiui-Žemkalniui kiek padėjo ir tai, kad jis kažkada Rygos politechnikos institute mokėsi kartu su Alfredu Rozenbergu, vėliau tapusiu vienu įtakingiausių Hitlerio aplinkos žmonių, reicho ministru.

(bus daugiau)

Predestinacijos mįslė apmąstant

Kun. dr. Eugenijus Gerulis

Ar turi žmogus laisvą valią? Kaip ši klausimą sprendžia įvairios pasaulio religijos?

Hinduizmas - žmonijoje gyvuojanti seniausia religija, bei jos brolis **budizmas**, tiki, kad žmogaus visas gyvenimas ir jo likimas yra pilnai dangiškųjų jėgų rankose.

Islamas tiki fatalizmu, kur žmogaus laisvei nėra palikta jokios vietos, nes viską tvarko totaliai suverenūs Dievas.

Krikščionija savo pradžioje, bent pirmaisiais trim šimtmečiais, šiuo klausimu nesidomėjo. Pirmieji laisvos valios problema pradėjo klibenti Atanazijus (295-373) ir Augustinas (354-430).

Viduramžiais senuoju Augustino keliu žengė Anselmas, Lombardas, Tomas Akvinas. Jų supratimu, predestinacija buvo Dievo Apvaizdos rėmuose.

Taip pat ir Viklifas bei Husas predestinacijos principams pritarė.

Reformacijos laikais predestinacijos klausimu domėjosi Liuteris, Cvinglis, Melanchtonas, Knoksas, o ypač Kalvinas.

Anot Liuterio, kiekvienas krikščionis, nors ir yra pilnai laisvas, visgi tuo pačiu metu jis yra ir tarnas - priklausantis visiems.

Kalvinas pabrėžė žmogaus laisvą pasišventimą Dievui ir artimui kasdieninių pareigų pildyme, nes žmogus tam ir yra sutvertas, kad gerus darbus dirbtų (Rom 6:18; Kor 9:19; Jok 1:25; 1 Tes 1:9; Ef 2:10). Žmogus esąs ir laisvas, ir vergas, nes ne iš prievartos ar baimės, o iš meilės jis vergauja Kristui (1 Kor 7:22; Rom 1:1; Fil 1:1; Rom 8:1; Gal 5:18; 2 Kor 3:17).

Augustinui ir Liuteriui predestinacijos mįslėje sunkiausias klausimas buvo neišrinktųjų pasmerkimas (Rom 9:18, 22; 11:7; 1 Pet 2:8; Jud 1:4; Apr 13:8; Malachijo 1:2-3).

Kalvinas šiai problemai savo jautrumo nerodė. Jis lygiai skelbė tiek vienų laimę, tiek kitų pražūtį, nes Tvėrėjas su savo kūriniams gali elgtis kaip tik Jis nori - lyg anas ūkininkas savo javus laisvai skirstydamas: vienus sėklai, kitus maistui ar pašarui, dar kitus - pardavimui.

Čia tarp Liuterio ir Kalvino minčių įvairumas gaunasi dėl jų labai skirtingų charakterių:

muziką, poeziją ir giesmę mylįs **Liuteris Viešpatyje** išvelgė meilę, malonę, kaip centrinį **Dievo** bruožą, gi nepaprastos drausmės ir geležinio charakterio **Kalvinui Viešpaties** esminis bruožas buvo **Dievo** didybė, Jo šventumas, teisingumas.

Anot Kalvino, ne Dievas yra kaltas, jei dalis nusikaltėlių susilauks bausmės, lygiai kaip kad ne spinduliuojanti saulė yra kaltą, jei dvėseliena ima dvokti.

Liuteris buvo mistikas, o Kalvinas veiksmo žmogus.

Liuteriui žmogus buvo indas, kuriame apsigyvena Šv. Dvasia.

Kalvinui žmogus buvo instrumentas arba įrankis, kuriuo yra vykdoma Dievo valia.

Ar žmogus yra išrinktas, ar pasmerkta - Liuteris sprendė iš to asmens dvasios. Žmogaus ašaros, kančia, atgaila Liuteriui buvo didelė vertybė.

Kalvinui žmogaus išrinkimą liudijo jo aktyvumas, jo veikla, teisinga ir morali elgsena. Ne griaužios ašaros, o nenuilstamas darbas! Kaip matome, Kalvinas nepaprastai vertino žmo-

Kunigas dr. Eugenijus Gerulis (kairėje) ir monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas

gaus darbštumą, bet jis pabrėžė, kad **ne darbais pelnomas išganymas**. Žmogaus geri darbai - tai lyg skolos mokėjimas, o ne sau algos užsitarnavimas. Juk mes dabar gyvename ne **įstatymo darbų** eroje, o **Dievo malonės** eroje! Ne geri darbai padaro krikščionį gerą, bet geras krikščionis daro gerus darbus!

Apaštalas Povilas aiškiai skelbia, jog žmogus savo pastangomis dangaus užsitarnauti negali. Dangus pasiekiamas tik per Kristaus nuopelną, per Dievo malonę ir žmogaus tikėjimą.

Bet ir už tikėjimą žmogus privalo būti dėkingas ne sau pačiam, o Dievui, nes tikėjimas - tai Dievo malonės dovana! Alga būna uždirbama, bet dovana gaunama veltui!

Žmogus yra Dievo išrinktas ne todėl, kad jis tiki, bet žmogus tiki, nes jis yra Dievo išrinktas (Apd 13:48; Ef 1:4; 2 Tes 2:13; Rom 8:29; 2 Tim 1:9; 1 Pet 1:2).

Initiatyva priklauso Dievui, bet žmogus turi laisvę apsispręsti. Daug pašauktų, bet maža išrinktų (Mt 22:14). Pašaukti esą visi, bet išrinkti tampa tie, kurie pašaukimą priima. Kurie Dievo malonės dovaną atstumia, tie patys save pasmerkia.

Žinome, jog Dievas valdo žmogaus širdį ir jo veiksmus, pvz. 7 kartus sukietino faraono širdį arba laikinai aptemdė žydų dvasinį regėjimą, bet, nežiūrint to, žmogus lieka atsakingas (5 Moz 30:15; Lk 22:22; Apd 2:23; 3:13-19; Ez 6:22; Iza 10:5; Jn 11:49; Apd 13:27; 2 Moz 4:21; 7:3; 9:12; 10:2; 27; Rom 9:17-18).

Jei žmogus yra atsakingas, tai pirmiausia jis privalo būti laisvas, nes tik laisvas žmogus gali nešti atsakomybę už save.

Idomu, kad Kalvinas, kuris taip nepaprastai pabrėžė Dievo suverenumą, lygiai primena mums ir žmogaus atsakomybę. Ši atsakomybės principą liudija pati žmogaus sąžinė.

Kalvino nuomonė perša mintį:

Robotas atlieka jam skirtą darbą, bet neturi jokios nuovokos apie gėrį, blogį, atsakomybę, nuodėmę.

Žmogus nėra robotas, nes suvokia gėrį, blogį, atsakomybę ir nuodėmę. O tai reiškia, kad žmogui yra duota **daugiau ar mažiau laisvos valios**. Jei to nebūtų, blogio kilmę adresuotume Kūrėjui: Galėtume nuodėmiauti, o kaltę suversti Dievui.

Kalvinas, kaip ir Augustinas, tikėjo, jog pradžioje Adomas turėjo pilnai laisvą valią, bet toji laisvė vėliau tapo sužalota per nuodėmę, jo tapo **apkarpyta** per bausmę. Todėl po nusikaltimo žmogaus pozicija tapo gana

kukli.

Kalvinas nesakė, kad visi žmonės yra sutverti laisvi ir lygūs. Jis tikėjo, kad visi esame sutverti lygiai nelaisvi, nes Naujojo Testamento žmogus nėra laisvas: jis yra arba vergas Dievo (Rom 6:22), arba vergas nuodėmės (Rom 6:20; Pet 2:19).

gų sau. Tvarinys yra Tvėrėjo (Rom 11:36).

Dievas žmogų atpirko, todėl esame Jo nuosavybė (Ps 116:16).

Žmogus nepriklauso sau pačiam, bet Tam, kuris jį išlaisvino (1 Kor 6:19; 9:19; 1 Pet 2:16; Rom 6:18, 22; Gal 5:1; 2 Kor 5:15).

Esame Dievo, nes Jo Vardan buvome krikštyti.

Dievas gyvena žmoguje, todėl esame Jo buveinė (1 Kor 6:19).

Jis yra vynmedis, o mes esame Jo šakelės.

Jis yra galva, o mes - kūnas. Jis yra mūsų ganytojas, o mes - Jo kaimenė.

Dievas mus sau pasirinko dar prieš sutveriant pasaulį (Ef 1:4-11; 2 Tes 2:13; 2 Tim 1:9; Rom 8:29). Todėl nenuostabu, jog privalome būti Dievo pavaldiniais (2 Moz 23:25; 5 Moz 10:12; Ps 2:11; 100:2; 1 Kor 15:58; Žyd 12:28).

Dievas mus sukūrė ir kaip savo valdiniams įsakinėja (Lk 10:37; Mt 25:45; Mk 10:43-44; Jn 12:26; 13:14; Kol 3:24; Apr 22:3; Mt 25:30; Gal 5:13; Ef 6:5-9; 1 Kor 7:22).

Klusnumas yra pirmasis žingsnis, kuriuo žengiamo išganyman (Apd 5:32; 2 Tes 1:8; Žyd 5:9; 1 Pet 4:17).

Pagonių pasaulyje žodis **tarnas** yra pažeminantis, gi Šventojoje pastatyti žmogų, tačiau po kurio laiko jis priėjo liūdną išvadą: "Žmogus yra pasmerkta laisvei". Esą, pati laisvė nieko neduoda. Bedievis žmogus nebeturi jį ką atsiremti. Tada žmogus tampa vienišas. Jam gyvenimas lieka beprasmiškas ir absurdiškas. Toks žmogus ima skęsti nihilizman.

Kitas ateistas, liuteronų kunigo sūnus, vokiečių Nietzsche (1844-1900; Enc. Brit. 16:494, Chicago, 1968), nusigriežęs nuo Dievo, atramos ieškojo žemėje, bet ir čia ateizmas, materializmas, pozityvizmas ar empirizmas šviesesnės vilties nesurado.

A. Maceina savo knygoje **"Didysis inkvizitorius"** (89 psl.) atskleidžia, kad Dostojevskui žmogaus "laimė yra nesuderinama su laisve". Esą, žmogus negali būti sykiu ir laisvas, ir laimingas.

Paradoksas. Naujojo Testamento žmogus, žengdamas nelaisvės keliu, tampa **laisvu**! Jis tampa išlaisvintas iš nuodėmės, iš šėtono, iš įstatymo, iš "senojo žmogaus" ir svarbiausia - iš mirties! (Rom 6:18-22; 8:2; Jn 8:31-36; Mt 12:22; Lk 13:16; Ef 6:12; Rom 7:3-6, 8:3; Gal 2:4; 4:21-31; 5:1-13; Rom 6:6; Ef 4:22; Kol 3:9; Rom 6:20-23; 8:21; 1 Kor 15:26). Visa tai laimi žmogus, jei jis išsižada savęs, savo laisvės (Mt 16:24). Būdamas Dievo **tarnu**, žmogus tikrumoje tampa Dievo **draugu**, ir net **broliu** (Jn 15:15; Mt 25:21).

Žmogus nėra savo paties nuosavybė, nes Dievas sutvėrė žmo-

mas.

Apmąstymą baigdami, apžvelkime valios reikala suglaustai.

Žinome, jog nieko nėra be Dievo įtakos (Jn 6:44; Ef 2:8; Iza 6:10; Rom 11:25). Viskas vyksta Dievo tikslo linkme (Iza 40:10-31; Job 38:1-41:34). Jei viskam dominuoja vien Dievo valia (Kol 1:16-17), tai ar belieka kiek vietos žmogaus laisvai valiai?!

Arba atvirkščiai: jei žmogus turi savo laisvą valią ir gali elgtis nepriklausomai nuo Dievo, ar tai nepažeidžia Viešpaties suverenumo?

Kad šios sunkios mįslės užuolaidą įstengtume bent kiek praskleisti, gal mums padės sekantys du pavyzdžiai.

Kai tėvynei pavojus, kad netektų būti vergais, stojame kariuomenės savo šalies laisvei apginti. Pasiduodami kariuomenės tvarkai ir disciplinai, atsisakome savo asmeninių laisvių.

Panašiai yra, kai tampame Kristaus kariais - juk irgi tenka atsisakyti asmeninių laisvių, kad netaptume nuodėmės vergais.

Arba: tiek vyras, tiek moteris - susituokdami atsisako savo viengungiškų laisvių šeimos laimės sąskaiton. Ne be reikalo Šv. Raštas kalba apie Viešpatį - kaip **jaunikį**, ir apie Bažnyčią - kaip **jaunąją**! Visagalis suverenų **jaunikis**, mylėdamas **jaunąją**, išsižada dalies savo suverenumo bendros laimės vardan.

Išvada. Ribotas žmogus, ribota ir jo laisva valia; mes privalome išsistiekti tokiuose laisvės rėmuose, kokius mums skiria mylintis Dievas! (Rom 9:14-16; Jn 6:37-40 ir Žyd 12:5-14).

Jaunus Lietuvos pareigūnus verbuoja užsienio žvalgybos

Valstybės Saugumo departamento direktorius Mečys Laurinkus, kalbėdamas su "Laisvosios Europos" žurnalistu, sakė, kad užsienio žvalgybos suaktyvino savo veiklą Lietuvoje ir verbuoja naujus žmones. Daugiau rūpesčio kelia ne buvę KGB pareigūnai, kurie yra žinomi ir kontroliuojami, o

naujai užverbuoti jauni žmonės. VSD jau turi patikrintos informacijos, jog kai kurie žmonės, dirbantys valstybės institucijose, už didelius pinigus teikia informaciją užsienio žvalgyboms. Daugiausia tai rytinių kaimyninių šalių žvalgybos tarnybos.

LA

Vilniaus senamiesčio stogai

V. Kapočiaus nuotr.

Užupio rajono griuvėsiai Vilniaus senamiestyje tampa jaunimo susibūrimo centru

V. Kapočiaus nuotr.

IŠ LIETUVOS
REKORDŲ KNYGOS

Finansai ir brangenybės

Pinigai yra ypatinga prekė, išreiškianti kitų prekių vertę. Laipsniškai vystantis prekybai, įvairiomis mainų priemonėmis buvo įnagiai, gintaras, papuošalai ir kt. Vėliau pinigų pradėta kaupti, o esant nepalankioms sąlygoms - slėpti. Spėjama, kad ankstyviausius pinigus kaldino didysis Lietuvos kunigaikštis Algirdas. Teiginys, esą pirmosios lietuviškos monetos kaldintos iki 1387 m. - neįrodytas. Tikrai žinoma, kad monetas kaldino Jogaila ir Vytautas.

- **Seniausią monetą** - antikinės Graikijos sidabro tetradrachmą, kaldintą V a. pr. m. e. Sicilijoje, Nakso mieste - rado varėnietė J. Kavaliauskaitė Glūko ežero pakrantėje (Varėnos raj.). Moneta labai gerai išsilaikiusi. Vienoje jos pusėje pavaizduota Dioniso (senovės graikų vyno dievo) galva, kitoje - sėdintis ant žemės Seilenas, arba Satyras, nuolatinis Dioniso palydovas. Greta - lengvai įskaitomas užrašas "NAION" - Nakso miesto pavadinimas. Šią monetą J. Kavaliauskaitė padovanojo Lietuvos nacionalinio muziejaus Numizmatikos skyriui.

- **Seniausi lietuviški pinigai** - XII a. 10 - 17 cm ilgio, 100 - 110 g svorio pusapvalės lazdelės formos sidabro lydiniai. Tai stambūs piniginiai vienetai, istorinėje literatūroje vadinami grivinomis. Dar žinomi kaip "Lietuviški ilgieji", "Lietuviški monetiniai lydiniai" ir kt. Jie yra su įkirtimais ir be jų. Įkirtimų reikšmė dar nėra galutinai išaiškinta. Manoma, kad sidabro lydinų gamybos ir pasirodymo apyvaroje pradžia buvo valdant Lietuvos karaliui Mindaugui apie 1236 - 1263 m.

- **Seniausias lietuviško pinigų falsifikatas** - XII - XIII a. žalvarinė sidabruota grivina.

- **Seniausia datuota lietuviška moneta** - 1508 m. Žygimanto Senojo pusgraišis. Tai 18 - 20,5 mm skersmens, 1,287 g svorio, 375 prabos sidabrinis pinigas, kaldintas Vilniaus pinigų kalykloje.

- **Seniausia auksinė moneta**, rasta Lietuvoje, yra 1452 - 1457 m. karaliaus Vladislavo vengriškas dukatas. Rastas 1988 m. Meno darbuotojų rūmų kieme Vilniuje. Dabar šis pinigas saugomas Lietuvos nacionaliniame muziejuje Vilniuje.

- **Seniausia auksinė lietuviška moneta** - kaldinta 1547 m. Vilniaus pinigų kalykloje. Tai Žygimanto Augusto 22 mm skersmens, 3,5 g svorio dukatas.

- **Sunkiausia ir didžiausia moneta**, sverianti 14,4 kg, 32,5 x 61,5 cm dydžio, rasta 1956 m. gegužės mėn. Vilniuje, remontuojant namo Pilies gatvėje palėpę. Tai 8 talerių vertės 1659 m. švediška klipa - žalvarinė plokštė su įspaudais keturiuose kampuose ir monograma viduryje "CAROLUS GUSTAVUS X.D.G REX.SVECO:" (Karolis X Gustavas Švedijos karalius). Dabar ši klipa eksponuojama Lietuvos nacionaliniame muziejuje Vilniuje.

- **Sunkiausias lietuviškos monetos** - 34,82 g svorio, 37 mm skersmens - yra Žygimanto Augusto portugalai, kaldinti 1562 m. Vilniuje. Tai labai retos auksinės monetos. Jos saugomos Austrijos, Lenkijos, Rusijos ir Vokietijos muziejuose.

*Šlaitytojai rašo
"Darbininkui"*

Kas yra Lietuvos karo laivo "Vėtra" kapitonas?

Lietuvių dienraštis "Draugas" Chicagoje š. m. liepos 25 d. numeryje, savo pirmame puslapyje idėjo straipsnį pavadinimu "Lietuvos pilietis paprašė politinio prieglobsčio Kanadoje".

Iš pirmo žvilgsnio straipsnio pavadinimas nieko blogo nepasako.

Tačiau toliau minima, kad Lietuvos ambasados Kanadoje, Ottawos mieste, ambasados ministras-patė Jonas Paslauskas pareiškė: politinio prieglobsčio Kanadoje pasiprašė Lietuvos jūrininkystės laivo kapitonas 48 metų ukrainietis Anatolijus Gulko. J. Paslauskas pabrėžė, jog tai pirmas atvejis, kai politinio prieglobsčio Kanadoje prašė Lietuvos jūreivis. Čia kyla klausimas: ar Lietuvos vyriausybė taip persekiojo Anatolijų Gulko, kad jis buvo priverstas prašyti Kanados globos?

Kitas klausimas - ar Lietuva dar neturi pakankamai paruoštų

lietuvių jūreivių, kurie galėtų būti laivo kapitonais?

Sovietų Sąjungai valdant Lietuvą daugiau kaip 50 metų, jie buvusi Lietuvos laivyną su jūreiviais lietuviais pavertė savo įrankiu, kuris niekada neatstovavo Lietuvai.

Dabar, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, laivai, plaukiojantys su Lietuvos vėliava, neturėtų savo tarpe laikyti visokių buvusių sovietikų, kurie tik gadiną Lietuvos vardą.

Pilietybė ir tautybė yra dvi atskiros sąvokos, todėl ir šiuo atveju reikia pažymėti, kad Kanados prieglobsčio prašėsi ne lietuvius, bet ukrainietis.

Vytautas Šeštakas

**DARBININKAS -
vienas seniausių
išėjusių laikraščių
Amerikoje**

Trečiasis pasaulis beldžiasi į Europos vartus

Umberto Eco apie ateities Europą

Prieš keletą metų Paryžiuje buvo atidaryta Académie Universelle des Cultures. Iš viso pasaulio susirinkę mokslininkai ir menininkai, kalbėdami apie naujus šios akademijos uždavinius, pranašavo, kad Europa kitame šimtetyje taps "įvairių kultūrų mišiniu".

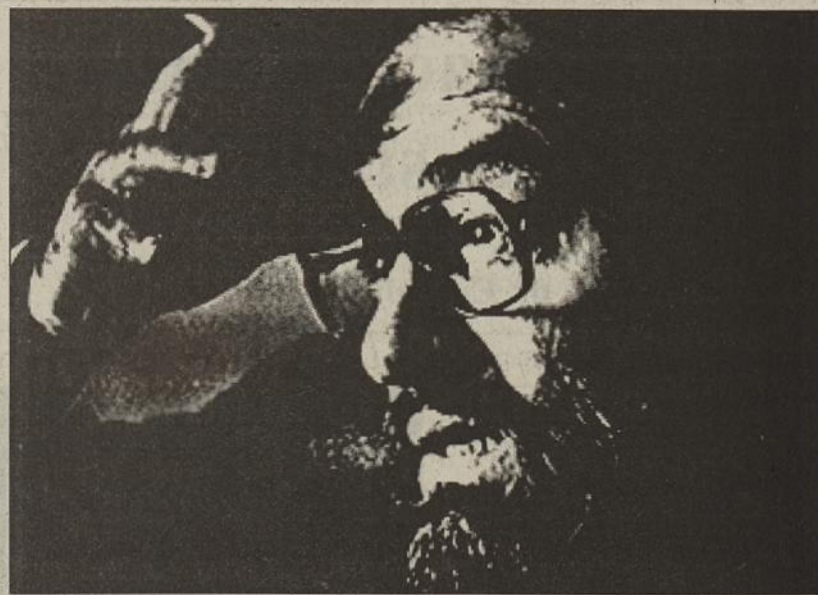
Garsusis italų rašytojas Umberto Eco savo straipsnyje "Aš matau kruviną naują šimtmetį" sako, jog Europoje XXI a. bus taip kaip New Yorke ar kai kuriose Lotynų Amerikos šalyse. New Yorke gretimai egzistuoja įvairios kultūros, pradedant puertorikiečių, kinų ir baigiant korėjiečių, pakistaniečių. Kai kurios grupės susimaišė (italai su ašiais, žydai su lenkais), kitos gyvena atskirai, turi savo kvartalus, šneka savo kalba ir puoselėja savo tradicijas, tačiau visus juos jungia bendri įstatymai ir viena bendravimo kalba - anglų, kurią visi moka tiek, kad susisiekėtų.

Lotynų Amerikoje kiekviena šalis vystėsi skirtingai: vienas ispanų kolonistai susimaišė su indėnais, kitur - su afrikiečiais (Brazilija), dar kitur atsirado vadinamieji kreolai ir jų kalba. Dažnai sunku pasakyti, ar kurio nors meksikiečio, perujiečio kilmė yra labiau europietiška, ar

indėniška. Apie Jamaicos gyventojus apskritai neverta kalbėti.

"Panašiai atsitiks ir Europoje - joks rasistas, joks praeities besilgintis pažangos priešininkas negalės to sukliudyti", - mano rašytojas Umberto Eco.

Jis siūlė griežčiau skirti dvi sąvokas - migraciją ir imigraciją. Imigracija vyksta tada, kai žmonės iš vienos šalies bėga į kitą (kaip italai ar airiai - į Ameriką, arba šiuo metu turkai

Umberto Eco įsitikinęs, kad Europa taps "spalvotu" žemynu

- į Vokietiją). Imigracijos procesą galima politiškai kontroliuoti, riboti, skatinti arba pakęsti.

O migracija, anot rašytojo, - tarsi gamtos reiškinys, kurio

(nukelta į 7 psl.)

FOR SALE IN ŽVĖRYNAS

*New luxury townhomes in a park-like setting
only minutes from the center of VILNIUS*

Western quality construction
All conveniences
3-4 bedrooms, 3 1/2 baths
Fully equipped kitchen
Large living room with fireplace
Formal dining room
Two-car garage
Much more
Prices from US \$285,000

For more information call BISHOP ASSOCIATES in McLean, Virginia
tel. 703-506-9851 or fax 703-506-9852

VILTIS - Hope

LITHUANIAN RELIEF PARCEL, INC.

368 West Broadway, Boston, MA 02127
Tel. (617) 269-4455 Fax. (617) 269-4836

- SIUNTINIAI IŠ BOSTONO Į LIETUVĄ
- Pagalba Lietuvai - Gift of Hope
- SKAMBUČIAI Į LIETUVĄ - 46 C/MINUTE
- Pinigų pervedimas į Lietuvą

AUGUST - SEPTEMBER SCHEDULE FOR PACKAGE PICKUP

August 29	Brooklyn, NY	12-4 PM
CONTAINER LEAVES FOR LITHUANIA ON SEPTEMBER 7, 1998		
September 10	Brockton, MA	3:00 - 5:00 PM
September 11	Lowell, MA	12:00-1:00 PM
September 11	Lawrence, MA	2:00-3:00 PM
September 11	Nashua, NH	4:00-5:00 PM
September 12	Worcester, MA	11:00AM-2:00PM
September 15	Kennebunkport, ME	1:00-2:00 PM
September 16	Centerville, Cape Cod	3:00-5:00 PM
September 17	Putnam, CT	1:00-2:00 PM
September 17	Providence, RI	4:00-5:30 PM
September 19	Waterbury, CT	9:30-11:00 AM
September 19	Hartford, CT	12:00-2:00 PM
September 24	Albany, NY	7:30-8:30PM
September 25	Binghamton, NY	9:00-10:30 AM
September 25	Scranton, PA	12:00-2:00 PM
September 25	Frackville, PA	5:00-6:00 PM
September 26	Philadelphia, PA	12:00-2:30 PM
September 26	Brooklyn, NY	12:00-3:00 PM
September 26	Baltimore, MD	6:30-7:30 PM
September 27	Washington, DC	2:00-4:00 PM
September 28	Bridgeport, CT	9:00-10:00 AM

CONTAINER LEAVES FOR LITHUANIA ON SEPTEMBER 29, 1998

PASINAUDOKITE PAPIGINTOMIS KAINOMIS

vasarą ir rudenį, skrisdami į
VILNIU ir RYGA!

Mes taip pat siūlome papigintus skrydžius į Europą, Aziją, Australiją ir Pietų Ameriką ir keliones laivu į Karibų salas.

Dėl daugiau informacijų skambinti:
AIREX TRAVEL AGENCY

382 Broad Ave.
Leonia, NJ 07605
(201) 944-1273 (800) 955-7370
(201) 947-2189

Vilnius žavus visais metų laikais

Elta

UNIONTOURS kviečia Jus keliauti į Lietuvą

- Mes esame kelių ekspertai | visą Pabaltiją regioną - Lietuvą, Latviją, Estiją.
- Taip pat siūlome keliones laivu Baltijos jūra ir į šiaurinę Europą.
- Keliaudami gerėsitės gražiausiais vaizdais.
- Prieinamos viešbučių kainos ir pigiausi lėktuvų bilietai, skrendant Finnair, SAS, Austrian Air, Icelandair ir Lufthansa.

-- Skambinkite 212 683 9500 arba 800 451 9511 - dėl brošiūrų ir dėl rezervacijų.

UNIONTOURS

245 Fifth Avenue,
New York, NY 10016

Fax: 212 683 9511
e-mail: travel@uniontours.com
on the net: www.uniontours.com

Atlantic Express corp.

800 - 775 - SEND ▼ 914 - 258 - 5133

Garantuotas, greitas ir saugus
siuntinių pristatymas
nuo DURŲ iki DURŲ
Siuntiniai pasieks gavėją per 6 savaites,
o oro paštu - per 14-a darbo dienų

į LIETUVĄ, LATVIJĄ, ESTIJĄ, BALTARUSIJĄ, RUSIJĄ

PICK-UP SCHEDULE FOR AUGUST AND SEPTEMBER

August 22	Brooklyn, NY	12-1 pm
August 25	Putnam, CT	1-2 pm
September 1	New Britain, CT	11-12 noon
	New Haven, CT	2-3 pm
	Waterbury, CT	4-5 pm
September 3	Elizabeth, NJ	11-12 noon
	Kearny, NJ	1-2 pm
	Paterson, NJ	3-4 pm
September 4	Philadelphia, PA	11-12 noon
	Baltimore, MD	4-5 pm
September 5	Brooklyn, NY	12-1 pm
September 15	New Britain, CT	11-12 noon
	New Haven, CT	1-2 pm
	Waterbury, CT	4-5 pm
September 17	Elizabeth, NJ	11-12 noon
	Kearny, NJ	1-2 pm
	Paterson, NJ	3-4 pm
September 18	Philadelphia, PA	11-12 noon
September 19	Brooklyn, NY	12-1 pm
September 22	Putnam, CT	1-2 pm
September 29	New Britain, CT	11-12 noon
	New Haven, CT	2-3 pm
	Waterbury, CT	4-5 pm

For more information please call:
1-800-775-7363 or 1-914-258-5133

ECONOMY AIRFARES TO VILNIUS

New York-Vilnius-New York \$ 650 r.t.

One way to Vilnius \$459

FREGATA TRAVEL

250 West 57th Street, 1211
New York, NY 10107
Tel.: (212) 541-5707

Established in 1958

Sunku patikėti, kad jau penkeri metai praėjo, kai New Yorko lietuviai minėjo 60-tą Dariaus ir Girėno skridimo per Atlantą metines.

Šiemet New Yorko lietuviai šiuos didvyrius prisiminė birželio 27 d. Minėjimas įvyko porą savaitę anksčiau, nes visą liepos mėnesį Floyd Bennet aerouostas, Brooklyn, NY, buvo užimtas. Mūsų didvyriai iš čia pakilo skrydžiui į Kauną ir nusileido Lietuvos istorijos augsiniame puslapyje.

Priešais pastatą aikštės, ant kurios 1933 m. liepos 15 d. Darius ir Girėnas išrideno "Lituanica", įvyko minėjimas. Jį surengė Lietuvos Vyčių 110 kuopa Maspethe ir JAV LB New Yorko apygarda. Scena buvo papuošta JAV ir Lietuvos tautinių spalvų vainikais bei dideliu Dariaus ir Girėno ir jų "Lituanicos" 1933 m. atvaizdais. Šio plakato kelios kopijos buvo gautos žurnalisto Salomėja Narkėliūnaitės ir Kęstučio Miklo dėka. Jie juos išsaugojo per daugelį metų. Minėjimo komitetą sudarė 110 kuopos narės: pirm. Konstancija Nehwadowich ir jos talkininkai Elena Matulionytė, Ann Morrissey bei kuopos pirmininkas Bruno Rutkūnas.

Minėjimas "pakilo" kiek sunkokai. Panašiai, kaip ir perkrauta "Lituanica" prieš 65 metus. Publika rinkosi lėtai. Šią vietą buvo nelengva surasti. Tik išvydę iškabintas trispalves, plevėsuojančias vėjuje, automobiliai pradėjo riedėti pro vartus. "Ar turėjote sunkumų čia patekti?" - paklausiau baltagalvio senelio. "Kokie čia sunkumai!" - pikto kai atkirto ir, rodydamas į Dariaus ir Girėno atvaizdus, pridūrė: "palyginus su jų sunkumais".

Programą atidarė pirmininkė K. Nehwadowich, pakviesdama vyskupą Paulių A. Baltakį, OFM, sukalbėti invokaciją. "Lietuvių širdyse jie pelnė

Verkė visa Lietuva

*Paminėjome
Dariaus
ir
Girėno
65-tą
skrydžio
sukaktį*

Dalia Bulvičiūtė

Dariaus ir Girėno minėjime sėdi rengimo komiteto narės Ann Morrissey, Elena Matulionytė ir vyskupas Paulius A. Baltakis, OFM

amžiną atminimą", - kalbėjo vyskupas. - "Savo auka jie stiprino Lietuvos ir išeivijos jaunimą. Man yra pagarba stovėti, vietoje, iš kurios pakilo mūsų didvyriai".

Komitetas, rengęs Dariaus ir Girėno minėjimą. Dešinėje Konstancija Nehwadowich – pirmininkė

Trečiasis pasaulis beldžiasi į Europos vartus

Umberto Eco apie ateities Europą

(atkelta iš 6 psl.)

neįmanoma kontroliuoti. Pasaulio istorijoje būta didžiulės migracijos iš Rytų į Vakarus. Tuo metu Kaukazo tautos labai pakeitė vietos gyventojų kultūrą ir paveldą. Vadinamosios barbarų tautos užplūdo Romos imperiją ir sukūrė naujas karalystes bei naujas kultūras, kurios iš esmės buvo mišrios: "romėnų barbarų" arba "romėnų germanų".

Europiečiai perėjo visą Amerikos žemyną – nuo Rytų pakrantės iki Kalifornijos, nuo Karibų salų ir Meksikos iki pat Ugrios Žemės. "Nors šis procesas iš dalies buvo politiškai užprogramuotas, aš jį vadinčiau migracija, nes iš Europos atėję baltieji neperėmė vietos gyventojų kultūros ir papročių, bet sukūrė naują civilizaciją, prie kurios prisitaikė ir čia buvę, jeigu jie apskritai išliko", - rašo Umberto Eco.

Esama ir "nutrūkusios" migracijos pavyzdžių (arabų tautų išplitimas iki Iberijos pusiasalio). Tarsi užprogramuota migracija laikytinas ir europiečių traukimas į Pietus, šios migracijos pasekmė – pokolonijinių tautų atsiradimas. Ateiviai čia taip pat pakeitė vietinių gyventojų kultūrą.

"XIX a. buvo ryškiai paženklinimas migracijos, tačiau dabar, kai toks didelis mobilumas, jau sunku šiuos dalykus atskirti. Aišku viena: žmonės

nenutrūkstamu srautu veržiasi iš Pietų į Šiaurę (iš Afrikos ir artimųjų Rytų – į Europą), indai įsitvirtina Afrikoje ir Ramiojo vandenyno salose, kinų pilna visur, japonai įsigali pramonėje ir ekonomikoje, nors didelė grupė jų ir nematyti", - teigia rašytojas.

Europai gresia migracijos fenomenas. Pasak Umberto Eco, "trečiasis pasaulis jau beldžiasi į Europos vartus, jis įžengs, nors Europa ir nenorės jo įsileisti. Svarbu ne tai (kaip mano kai kurie politikai), ar Paryžiuje leistina moksleivėms dėti čadras ir kiek Romoje galima pastatyti mečečių, o tai, kad kitame šimtmetyje Europa taps įvairių rasių arba "spalvotu", žemynu. Nesu pranašas ir negaliu tiksliai pasakyti datos, tačiau nepriklausomai nuo mūsų norų vis tiek taip atsitiks".

Rašytojo nuomone, įvairių kultūrų susikirtimai arba susidūrimai gali turėti kruvinų padarinių. Tai neišvengiama ir gali trukti ilgai. "Tačiau rasistai (teoriškai) turėtų tapti mirusia rase. Romos patricijai kadaise irgi neapkentė galų, sarmatų, žydų (Paulius – "cives romani"), neišivaizdavo, kad soste gali sėdėti afrikietis. Patricijus mes pamiršom, juos įveikė istorija. Romos civilizacija buvo mišri. Dėl to ir žlugo – pasakytų rasistai. Šiaip ar taip, ji truko 500 metų. Tai toks laikotarpis, kuris yra vertas ateities planų".

Viešpaties Atsimainymo parapijos Maspethe, NY (kur bazuojasi 110 Lietuvos Vyčių kuopa), klebonas Ted Rooney pasidžiaugė, kad jo parapijos organizacija surengė tokį šauką minėjimą. Taip pat padėjo vyskui Baltakui už gražų orą. Mat jis "turis ryšių su Tuo, kuris ir atsiuntė mums gražią dieną".

Queens apylinkės teisėjas ir ilgametis lietuvių bičiulis Frederich Smidt sveikindamas džiaugėsi gausiu lietuvių dalyvavimu. Tai yra rengėjų tikras "labor of love". Pastebėjo, kad čia susirinko nuo 5 mėnesių dvynukų iki 90-mečių veteranų.

generolas Edward D. Baca ir New Yorko senatorius Alfonse D'Amato.

JAV Tautinės gvardijos biuro viršininkas gen. Baca iškėlė Dariaus ir Girėno nuopelnus savo pasirinktajai šaliai Amerikai ir savo tėvynei Lietuvai.

Senatorius Alfonse D'Amato paryškino Amerikos lietuvių įnašą į JAV istoriją. Džiaugėsi, kad šia proga nors laišku gali dalyvauti kartu su newyorkečiais.

Buvo ir meninė dalis. Solistė Angelė Kiaušaitė padainavo lietuvišką kūrinį bei operų arijų. Jai akompanavo Romas Telšinskas. Reikia pastebėti, kad An-

teisėjas Frederich ypač domėjosi dvynukais, nes jo duklė jų laukiasi.

Publikoje vyravo vyresniosios kartos Amerikos lietuviai ir jų vaikai bei anūkai.

Raštu sveikino JAV armijos

gelė jau ilgai linksmina lietuvišką ir kitataučių publiką. Ji jau antrą kartą dainuoja Dariaus ir Girėno minėjime. Muzikas Romas Telšinskas, prieš kelerius metus atvykęs iš Lietuvos, tikrai buvo didelis plusas šiai programai. Abu menininkai ne tik atliko jiems paskirtą programą, bet po to kartu su publika dainavo ir šoko.

Iš Amsterdamo, NY, atvyko grupė jaunuolių (nuo 5 iki 15 metų), kurie pašoko keletą lietuviškų tautinių šokių. Grupė jau antrą kartą atvyksta. Jie čia mus linksmo 1993 metais. Jaunuoliams vadovavo Bernice Aviža. Šis jaunimas vertas pagyrimo - tokio atžalyno mums ir reikia.

Uždarydama minėjimą pirmininkė K. Nehwadowich padėjo dalyviams ir savo talkininkams: Elenai Matulionytei už laiško rašymą žiniasklaidai ir politikams, Ann Morrissey už telefoninius skambučius, Donnai Driscoll už daugybę faktų. Taip pat padėjo kuopos pirmininkui Bruno Rutkūnui už tai, kad jis visuomet buvo ten, kur reikėjo ranką pridėti. Nepamiršo taip pat aerouosto tarnautojo Pat McCarthy, kuris jau antrą kartą talkino ruošiant programą.

Pasibaigus minėjimui jo dalyviai dar ilgokai būriavosi parke, kur prie stalų stiprinosi ir dalinosi išpuošiais. Čia žurnalistė Salomėja Narkėliūnaitė, visuomet "užuodžianti" naujienas, aptiko 90-metę 110 kuopos

veteranę Helen Venis, kuri visus labai nustebino – ji ir jos vyras skraidė virš New Yorko su vienu iš lakūnų (tik neatsimena su kuriuo). Žiūrėdama į Dariaus ir Girėno plakatą ji prisiminė anuos laikus, kai lakūnai, patys telkdami lėšas savo kelionei lėktuvu (dar nepakrikštytu), skraidindavo žmones už 3 dolerius.

Malonu, kad minėjimą rengė Lietuvos Vyčių 110 kuopa ir LB New Yorko apygarda. Tokio bendradarbiavimo labai pasigendame. Tegu jie vis dažnėja ir gerėja. "Vardan tos Lietuvos, vienybė težydi!"

-o-

1935 m. Chicagoje buvo išleista knyga "Sparnuoti lietuviai Darius ir Girėnas". Autorius - Petras Jurgėla. Knyga 384 psl., kietais viršeliais, su 81 nuotrauka bei 5 brėžiniais. Kaina 1.50 dol. Atrodo, kad ji dabar virtusi "collectors item". Pastebėjau knygos pabaigoje idomų rėmėjų sąrašą. Pažvelgiau į "Booklyno" koloniją, kurioje tarp kitų rėmėjų buvo: pirm. J. Ginkus, sekr. K. Jurgėla, J. Antanavičius, A. Mažeika, kun. N. Pakalnis, kun. J. Balkūnas, J. Garša. Manau, kad dauguma newyorkečių juos pažinojo. O Amsterdamo radau M. Kerbelį ir J. Bablinską, "Vyčio" žurnalo redaktorės M. Bablinskaitės Abbott senelius. Minėjime taip pat dalyvavo Marytės tėveliai Mirga Kerbelytė ir Edward Bablinskai. "Iš praeities tavo sūnūs te stiprybę semia!"

Konferencija Washingtonė – Demokratų partijos dėmesys tautinėms gruputėms

(atkelta iš 3 psl.)

Graikų kilmės kongr. D. Kucinich, kuriam su kongr. Shimkumi tenka vadovauti Kongrese "Baltic Caucus" ir rūpintis Baltijos valstybių priėmimu į NATO, savo kalboje kritikavo JAV Imigracijos ir natūralizacijos tarnybos veiklą, kuri stipriai diskriminuoja Rytų Europos kraštus. Jis kėlė svarbą padidinti rytų europiečiams skirtas imigravimo kvotas, sudaryti sąlygas jiems laikinai atvykti į JAV-jas. Jo kalba suteikė progą lietuvių atstovui pareikšti, kad JAV konsulai Lietuvoje stato barikadas Lietuvos piliečių apsilankymui JAV-jose, visus besikreipiančius įtarant noru Lietuvon nesugrįžti.

Ukrainiečių kilmės kongr. Marci Kaptur, prieš išrinkimą į JAV-jų Atstovų Rūmus talkinusi JAV LB Krašto valdybai Clevelando Lietuvių Sodybos steigime, iškėlė etninių bendruomenių įtaką bei svarbą formuluojant užsienio politiką. Ypač svarbu, kad etninių bendruomenių atstovai lydetų vyriausybės pareigūnus bei Kongreso atstovus pažintinėse kelionėse į jų

kilmės kraštus. Visa tai padeda sprasti kultūrinės ir diplomatinės plonybes, kurios šiaip liktų nesuapstos ir nepastebėtos.

Savaime aišku, panašaus pobūdžio susibūrimai neapsieina be iškėlimo svarbos laimėti artėjančius rinkimus. Šį kartą akcentuota svarba demokratams atgauti daugumą JAV Atstovų Rūmuose. Tereikia tik laimėti 11-oje papildomų rinkiminių apygardų, ir dauguma atsidurs demokratų rankose. Kiek tai liečia JAV Senatą, Demokratų partijos vadovų lyg ir susigdyventa su mintimi, jog dauguma bus išlaikyta respublikonų rankose.

Konferencijoje aiškiai jutome, kad viceprez. Gore ir kongr. Gephardas varžysis 2000-aisiais metais dėl Demokratų partijos nominacijos į JAV prezidento postą. Džiugu, kad abu galimi kandidatai susipažinę su Baltijos valstybių klausimu ir pritaria kandidatūrai į NATO. Savo ruožtu lietuviai demokratams stengsis Lietuvos ir užsienio lietuvių siekius perduoti Demokratų partijos vadovybei ir jos parinktiems kandidatams į svarbiuosius valdinius postus.

MIRTIES PRANEŠIMAS

A. + A.

ZENONAS USELIS,

gimęs 1911 m. Veiviržėnuose, po sunkios ir ilgos ligos mirė 3. m. liepos 16 d. Buvo pašaravotas Cornell Memorial šermeninėje Danbury, Connecticut.

Vellonis 1940 m. baigė Vilniaus universitete filologijos studijas ir dirbo filologijos fakultete. Po Antrojo pasaulinio karo emigravo į Ameriką ir ilgus metus gyveno Flushing, NY. Paskutinius trejus metus gyveno su dukra Giedre ir žentu Vidmantu Montvilais Brookfield, CT.

Zenonas Uslis newyorkečiams buvo gerai pažįstamas kaip dailininkas. Jis dalyvavo daugelyje meno parodų Kultūros Židinyje ir laimėjo nemažai premijų už savo lietuviškus ir siurrealistinius peizažus ir natūrmortus. Dalyvavo ir pabaltiečių meno parodose.

Nuliūdime liko duklė Giedrė ir žentas Vidmantas Montvilai, anūkai Darius ir Andrius, gyveną Cambridge, MA.

Lietuvoje - Veiviržėnuose ir Vilniuje - liko daug vellonio giminių. Veiviržėnuose gedulingų pamaldų metu už jo vėlę gaudė bažnyčios varpal.

Duktė Giedrė ir žentas Vidmantas Montvilai

Šių metų rugpjūčio 18 dieną suėjo 25-eri metai, kai netekome savo brangaus tėvo, uošvio ir senelio

A. + A.

Plk. Lt. NARCIZO TAUTVILO

Visus, kurie jį pažino, prašome prisiminti a. a. NARCIZĄ savo maldose.

Šventos mišios už jo vėlę buvo aukotos Lietuvoje ir Amerikoje. Šios liūdnos sukakties proga su melle jį prisimename.

Duktė Danutė ir šeima

DVIDEŠIMT PENKERIŲ

METŲ

MIRTIES

SUKAKTIS

DARBININKAS

E-mail: jkeleras@aol.com

Redakcija (718) 827-1352
Redakc. FAX .. (718) 827-2964
Administr. (718) 827-1351

Spaustuvė (718) 827-1350
Vienuolynas ... (718) 235-5962
Vyskupas (718) 827-7932
Salė (kor.) (718) 827-9645
Salės adm. (718) 235-8386

Viešpaties Atsimainymo parapija Maspeth, NY, susilaukė naujo lietuvio kunigo - **Vytauto Kazimiero Volerto**. Jis bus tos parapijos klebonas kun. James Ted Rooney asistentas - vikaras.

Kun. Vytautas Volertas, žymiųjų visuomenės veikėjų Bronės ir Vytauto Volertų sūnus, gimė 1953 m. gegužės 1 d. Philadelphiaje, PA. 1976 m. įsigijęs LaSalle universitete Business Administration ir vėliau Accounting diplomus, dirbo Midco bendrovėje kontrolierium ir University City bendrovėje revizorium.

Vėliau, 1989 m., įstojo į Pontificio Collegio Beda Romoje ir baigęs filosofijos - teologijos mokslus 1993 m. birželio 26 d. vyskupo Pauliaus Baltakio, OFM, buvo išventintas kunigu. Nuo 1993 m. rugpjūčio 1 iki 1998 m. liepos 30 buvo vikaru Lietuvių Kankinių parapijoje Mississauga, Ontario, Kanadoje.

Kun. Vytautas nuo pat savo jaunystės metų entuziastingai reikiškesi lietuviškoje veikloje: Lietuvių Bendruomenėje, Jaunimo sąjungoje, ateitininkuose, "Vilties" ir Šv. Andriejaus parapijos choruose. Tapęs kunigu talkino įvairiom visuomeninėm organizacijom, jaunimo stovyklom, dėstė religiją Toronto lituanistinėje mokykloje.

Linkime naujam Atsimainymo par. vikarui kun. Vytautui Volertui sėkmės New Yorko padangėje!

VIEŠPATIES ATSIMAINYMO PAR. ŽINIOS

Rugpjūčio 17 d. buvo pradėta nauja tradicija - 7:30 val. ryte kiekvieną pirmadienį mišios bus aukojamos lietuvių kalba.

Rugsėjo 13 d., po vasaros, pamaldų laikas bus grąžinamas į įprastą tvarką: lietuviškos mišios aukojamos sekmadieniais 11:15 val. Angliškos mišios šeštadieniais 5 val. vak., o sekmadieniais 8 val. ryto, 10 val. ryto ir 12:30 val. popiet.

Rugsėjo 26-tą, šeštadienį, bus švenčiama **Viešpaties Atsimainymo par. 90-ties metų sukaktis**. Iškilmingos mišios bus aukojamos 5 val. popiet, o 7 val. vak. Douglaston Manor, Douglaston, NY, bus iškilmingi pietūs, kurie prasidės kotteilių valandėle. Gros Joe Thomas orkestras. Įėjimas 75 dol. asmeniui. Vietas jau dabar reikia skubiai užsisakyti arba klebonijoje, arba skambinant Violet Oggeri, tel. 894-4104.

Vincentas Klevas, gimęs Alytaus apylinkėse, Lietuvoje, gyvenęs Richmond Hill, NY, mirė rugpjūčio 3 d., sulaukęs 88 m. amžiaus. Buvo Lietuvos karininkas. Vokietijoje karo metu dirbo fabrike, kur buvo sužeistas jo akys. Nors kreipėsi į geras akių gydytojus Vokietijoje ir Amerikoje, bet regėjimo nebeatgavo. Dėl to lietuviškoje veikloje mažai tedalyvavo.

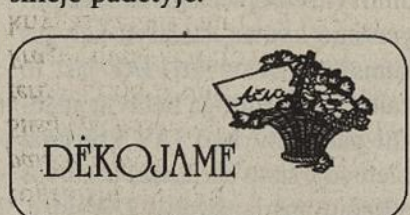
Buvo pašarvotas Shalins laidojimo koplyčioje Woodhaven, NY. Atsiveikimas buvo rugpjūčio 5 d., o rugpjūčio 6 d., po šv. mišių Apreiškimo parapijos bažnyčioje, palaidotas Prospect Hills kapinėse New Jersey. Giliam liūdesyje liko žmona Sofija ir dukros: Gražina ir Jūratė su šeimomis. Liko šeši anūkai ir septyni praukūčiai. Išsėkis ramybėje.

Korektūros klaida

Š. m. "Darbininko" liepos 24 d. ir liepos 31 d. numeruose skelbtame straipsnyje "Lietuvos PEN Centras - 60 metų užtruko gimdymo istorija" buvo praleista autoriaus Algirdo Landsbergio pavardė. Atsiprašome.

Meno paroda ir Algimanto Kezio fotografijų knygų sutiktuvis įvyks sekmadienį, rugpjūčio 30 d., 3 val. popiet Kultūros Židinyje, Brooklyn, NY. Parodoje bus išstatyta per 40 lietuvių dailininkų kūrinių: Eugenijaus Budrio (Švedija). Rimo Bičiūno (Vilnius), Alfonso Dargio, Jadvygos Paukštienės (Chicaga), Leonardo Gutausko (Vilnius), Viktoro Petravičiaus, Rimto Tarabildos (Vilnius), Algimanto Kezio (Chicaga), Ramunės Kmieliauskaitės (Vilnius) ir kt. Drauge bus ir Algimanto Kezio vėliausių fotografijų knygų - *Grižtančių paukščių preliudijos*, *Dvigubas Solis*, *Susipynę pasauliai*, *Caged-In*, *Moteris*, *Kezys/Retrospektyva*, *Būties Fragmentai* - sutiktuvis. Apie šias knygas kalbės Paulius Jurkus. Po to bus rodomos dvi video juostos apie knygų autorių: Ramunės Rakauskaitės diplominis darbas *Algimantas Kezis* ir Arvydo Renecko sukurta filmas apie vėliausią jo knygą *Būties fragmentai*. Popietės programą praves Romas Kezys.

A. a. dr. Filomenos Ignaitienės šviesiam atminimui **Birutė Paprockienė**, Flushing, NY, skiria 100 dol. auką "Darbininkui" paremti. Nuoširdžiai dėkojame Birutei Paprockienei už velionės atminimo kilnų įprasminimą, paremiant lietuviškąją spaudą, esančią sunkioje finansinėje padėtyje.

Marytė Antanaitis-Shalins, Woodhaven, NY, nuolatos remia "Darbininką". Šią savaitę ji ir vėl įteikė 100 dol. čekį mūsų spaudos išlaikymui. *Nuoširdžiai dėkojame mūsų nuolatinei dosniai mecenatei.*

Nijolė Žukauskas, Yonkers, NY, kasmet atsiųsdavo didesnę auką "Darbininkui", o šiame apmokėjo prenumeratą su 80 dol. čekiu. *Nuoširdžiai dėkojame už pagalbą mūsų spaudai.*

Agnė Balaišienė-Balas, Cleveland, OH, nors yra jau apmokėjusi savo prenumeratą iki 1999 metų pabaigos, papildomai dabar atsiuntė 50 dol. čekį "Darbininko" paramai. *Nuoširdžiai dėkojame už laikraščiu taip labai reikalingą paramą ir už gražų laišką.*

KNYGOS - GERIAUSIA DOVANA

Lietuvių - anglų kalbų žodynas. B. Piesarskas, B. Svecevičius. 512 psl., kietais viršelais. Turi apie 27,000 žodžių. Kaina 15 dol. +1 dol. persiuntimui.

Anglų - lietuvių kalbų žodynas. V. Baravykas. 590 psl., kietais viršelais. Turi apie 30,000 žodžių. Kaina 15 dol. + 1 dol. p. Knygos gaunamos rašant: **Darbininkas - Administr.** 341 Highland Blvd. Brooklyn, NY 11207. Tel. (718) 827-1351.

Vatikano radijas pasakoja apie žydų gelbėjimą Antrojo pasaulinio karo metu

Vatikano dienraščio "L'Osservatore Romano" liepos 17 d. numeryje buvo idėtas idomus straipsnis apie seseris vienuoles, Antrojo pasaulinio karo metais gelbėjusias nuo persekiojimų žydų tautybės žmones. Kongregacija, kurios istorija tęsiasi jau tris šimtus metų ir kurios pagrindinė charizma visada buvo jaunimo švietimas ir auklėjimas mokyklose, *Maestre Pie Filippini* lietuviškai reiškia pamaldžias mokytojas, jaunimą auklėjančias ne tik žodžiais, bet ir savo gyvenimo pavyzdžiu. Jų kukli auka, iki šiol nepastebėta ir nesusilaukusi platesnio atgarsio, tikrai žavi. Šios vienuolės seserys Romos centre esančiame vienuolyne sugebėjo daugiau nei metus slėpti 114 žydų tautybės žmonių - vyrų ir moterų, suaugusių ir vaikų. Seserims vienuolėms neturėjo išdradingumo ir drąsos gelbėjant žmones, kuriems grėsė koncentracijos lageriai ir sunaikinimas; tačiau ir pačioms seserims, jei būtų buvę surasti besislapstantieji, grėsė sušaudymas. Seserys, norėdamos atitolinti įtarimą, kad slėpė žydus, pasikviesdavo vokiečių karininkus pietums į vienuolyną. Kartą, kai svečiai bande, gal ir per klaidą, pasukti ne į tas duris, jiems buvo paaiškinta, kad ten yra klauzūra (vyrams draudžiama įeiti) ir įeiti negalima. Tos durys vedė į slėptuvę, kur gyveno tie 114 seserų globojamų žydų tautybės žmonių.

Karui pasibaigus, grupė seserų vienuolių išgelbėtų žmonių panoro palikti prisiminimui koki nors dėkingumo ženklą. Jie padovanojo vienuolėms Marijos statulą, iki šiol tebesaugomą vienuolyne, kur buvo slapstomi ir globojami žydai.

Sesuo Margherita Marchione, priklausanti *Maestre Pie Filippini* kongregacijai, istorikė, šiuo metu gyvenanti J. A. Valtstijos ir čia praeitais metais išleidusi studiją apie popiežių Pijų XII, Vatikano dienraščio žurnalistui sakė, kad jai tiesiog pasidaro bloga, kai išgirsta kalbas, kad Bažnyčia Antrojo pasaulinio karo metais beveik nieko nedarė, kad pagelbėtų persekiojamiems žmonėms, ypač žydams. Kas skleidžia tokias kalbas, neskaitė nė vieno istorinio dokumento, - tvirtino sesuo Margherita, pridurdama, kad tai ne tik melagingi kaltinimai popiežiumi Pijui XII, Bažnyčiai ir jos institucijoms, bet taip pat įžeidimas visiems tiems žydams, kurie, pasibaigus karui, surado daugybę būdų, kaip padėti šventajam Sostui, atskiriems krikščionims, gelbėjusiems juos nuo persekiojimų, o dažnai ir nuo tikros mirties. "Aš apleidau visas kitas istorines studijas ir skiriu visas jėgas, kad būtų reikiamai atsakyta į tą melą ir šmeižtą", - sakė sesuo Margherita.

ta.

Ne vien tik sesuo Margherita Marchione stangiasi istoriniais dokumentais pagrįsti, jog kaltinimai Bažnyčiai abejingumu persekiojamiems ir ypač žydams Antrojo pasaulinio karo metu yra mažų mažiausiai nepagrįsti. Tas pats Vatikano dienraštis prieš keletą mėnesių spausdino straipsnį, kuriame remiantis archyvine medžiaga buvo pameigti kaltinimai neveiklumu popiežiumi Pijui XII. Karts nuo karto pakyla polemikos banga, kad Bažnyčia niekad pakankamai nepasmerkė nacių įvykdytų žiaurumų Antrojo pasaulinio karo metu, o ypač masinių žydų tautos žmonių žudynių koncentracijos stovyklose.

Kunigas jėzuitas Robert Graham, istorikas, išgarsėjęs savo veikalais apie Bažnyčios ir šventojo Sosto veiklą karo metais, ne kartą bandė paaiškinti, kodėl popiežius Pijus XII nepasmerkė holokosto, kodėl Bažnyčia tylėjo dėl masinių žydų tautos žudynių koncentracijos lageriuose.

Kunigas Graham karo metus praleido New York. Jis skaitė visą prieinamą spaudą, o ypač *New York Times*. Didžiausias Amerikos dienraštis tada buvo perspauksinęs keletą žinučių apie žydų persekiojimus, remdamasis Stockholmo dienraščiu, tačiau nebuvo nurodyta nei kur tiksliai, nei kada tai įvyko. Kaip galėjo atsitikti, kad niekas neraiš, niekas nekommentavo holokosto baisenybių? Atsakymas - nebuvo žinoma. Pirmoji informacija pasirodė karo pabaigoje, 1944 m. balandžio mėn., kai dviem Slovakijos žydams Rudolf Vrbai ir Fred Wetzler pasisekė pabėgti iš Auschwitzo ir, grįžus tėvyne, papasakoti apie nežmoniškų nacių nusikaltimus. Mažai kas tikėjo jų pasakojimu. Vis dėlto buvo surašytas 80 puslapių raportas, kur buvo tvirtinama, kad Auschwitzo dujų kameroje buvo nužudyta milijonas ir 600 tūkstančių žydų. Dokumentas buvo pasiųstas į Budapeštą pagalbą žydams teikusios grupės vadovui Rudolfui Kastner, kuris, savo ruožtu, tolesnės eigos raportui taip ir nedavė.

Argi imanoma, kad amerikiečiai ir britai, turėję tokį žvalgybos potencialą, nieko nežinojo apie nacių koncentracijos lageriuose vykdomą holokostą? Turbūt kažką žinojo, bet ir tuo mažai kas norėjo tikėti. Žinomas vengrų rašytojas Arthur Koestler, rašęs anglų kalba, 1944 m. pradžioje *New York Times* atspausdintame straipsnyje rašė apie nacių žiaurų elgesį su žydais Vokietijoje - kalbėjo apie sušaudymus, nuodijimus, gyvus palaidotus žmones, bet apie dujų kameras neužsiminė. Faktas - kad naciams pasisekė paslėpti

kraupią realybę. Grįžtant prie vadinamojo "Auschwizo protokolo", kuris buvo pasiųstas į Budapeštą, reikia pastebėti, kad Slovakijos žydų bendruomenės vadovai, matydami, kad niekas nepajudėjo, kreipėsi į Bratislavos nuncijatūrą. Zvati Sur vienuolyne įvyko dviejų jaunuolių, pabėgusių iš koncentracijos lagerio, ir nuncijatūros atstovo susitikimas. Buvo pažadėta informaciją perduoti į nuncijatūrą Berne, Šveicarijoje, o iš ten žinios turėjo pasiekti Vatikaną. Deja, reikalai susikomplicavo. Iš Šveicarijos dokumentas buvo perduotas į Madrido nuncijatūrą, kad iš ten būtų perduotas į Vatikaną. Madride tas vadinamasis "Auschwizo protokolas" išgulėjo 5 mėnesius ir pasiekė Šventąjį Sostą tik spalio mėnesį, nes 1944-ųjų metų birželį, sąjungininkams užėmus Romą, saugumo sumetimais buvo užblokuoti visi ryšiai su Madridu.

Tiesa, šventasis Sostas turėjo kai kurios informacijos, ir ja remdamasis popiežius Pijus XII yra padaręs keletą pareiškimų, kuriuose smerkia persekiojimus "dėl religinių ar tautinių motyvų", tačiau detalios informacijos apie nacių žiaurumus koncentracijos lageriuose Vatikanas neturėjo. Nuncijus Budapešte buvo informavęs Vatikaną, kad Vengrijoje ir kaimyniniuose kraštuose vyksta keisti dalykai: žydų tautybės asmenys - seniai, moterys su vaikais - buvo vežami darbams į Vokietiją. Įtarimas kilo vien pagalvojus, kokius darbus galėtų dirbti šie žmonės. Tiksliau žinių apie jų likimą tada nebuvo, o jei ir buvo, niekas nenorėjo tikėti. Pagrįsdamas šiuos savo samprotavimus, tėvas jėzuitas Graham pateikė keletą faktų. Dar 1942 m. lenkų slaptųjų tarnybų agentui Jan Korski pavyko slapta įsiskverbti į Belzec koncentracijos lagerį. Atvykęs į Londoną, jis bandė papasakoti apie nacių vykdomus žiaurumus, bet niekas šiems pasakojimams neteikė reikšmės. Jau Korski buvo nuvykęs į Jungtines Valstijas ir jam net pavyko gauti audienciją pas prezidentą Rooseveltą. Tuoj po to jis buvo nusiųstas pas JAV Aukščiausiojo Teismo vyriausiąjį teisėją Felix Frankfurter, kuris buvo žydų tautybės. Išklauses Korski pasakojimą, Frankfurter pareiškė, jog neįmanoma patikėti tomis istorijomis. "Dristu tvirtinti", teigia jėzuitas Robert Graham, "kad masinio žydų holokosto nacių koncentracijos stovyklose istorija anais tolimais karo metais mažai kas norėjo tikėti".

Vatikano radijas, liepos 19.

Nuoširdžiai dėkojame Vatikano radijo žinių redakcijai už nuolatinių ir skubų prisiuntimą savo perduodamų radijo laidų.

SKELBIMAI

Tik 46 centai už minutę skambinant į Lietuvą; 9,9 cento - JAV; negi atsispirsite tokiam RSL/CYBERLINK pasiūlymui? Lietuvius aptarnauja nuo 1986 m. Nemokėsite nei mėnesinių, nei registracijos mokesčių. Jokio papildomo kodo. Teiraukitės lietuviškai nuo 5 iki 9 val. vak. tel. 708-386-0556. (sk.)

Moterims siūlomi darbai amerikiečių šeimose. Turi susikalbėti angliškai, mėgti vaikus, žinoti namų ruošos darbus. Patikima agentūra. Tel: (516) 377-1401. (sk.)

Moteris iš Lietuvos ieško darbo. Gali prižiūrėti ligonius, globoti senyvo amžiaus žmones ir vaikus. Skambinti tel. (718) 846-3829. (sk.)

Palm Coast Floridoje laukia Jūs! Teikiama įdomi informacija visiems, bet ypatingai naujai atvykusiems. Skambinkite tel. 718 234-9509. Kvieskite Rimą. (sk.)

Greenpoint'e išnuomojamas kambarys kultūringai nerūkančiai moteriai. Skambinti rytais ir vakarais arba palikti žiniją: (718) 383-0372 arba (212) 618-7393. (sk.)

Reikalinga moteris prižiūrėti ligonį 2-3 dienas savaitėje. Anglų kalbos žinojimas nebūtinas. Dėl daugiau informacijų skambinti tel. (201) 998-2998. (sk.)

Vilniuje parduodami naujai pastatyti liuksiniai namai. Žiūr. skelbimą 6-tame puslapyje.

"LIETUVOS AIDAS" - Vilniuje leidžiamas patriotinės minties ir plačios informacijos dienraštis, siuntinėjamas oro paštu kas savaitę po 5 numerius voke, skaitytoja pasiekia per 3 dienas. Lietuvos paštui nuo 1998.06.01 jo siuntimo kaina pakėlus 43%, arba 40 dol. per metus, dabar "Lietuvos aidas" prenumerata JAV kainuoja: metams - 170 dol.; pusei metų - 90 dol.; ketvirčiui metų - 46 dol.; Čekiai rašomi "Lietuvos aidas" vardu ir su adresu siunčiami "Lietuvos aidas" igaliotiniui JAV Broniui Juodeliui - 239 Brookside Lane, Willowbrook, IL 60514-2914, USA. Tel. 630 986-1613.

Kretingos pranciškonų labdaros valgyklai, kuri buvo aprašyta DARBININKO Nr. 29, aukojų:

Vytas Juršėnas, Woodhaven, NY - 18 dol.

Norintieji prisidėti prie šios valgyklos išlaikymo, prašomi aukas siųsti:

Franciscan Fathers
361 Highland Blvd.
Brooklyn, NY 11207.

Pažymėkite, kad tai jūsų auka Kretingos vienuolyno labdaros valgyklai.

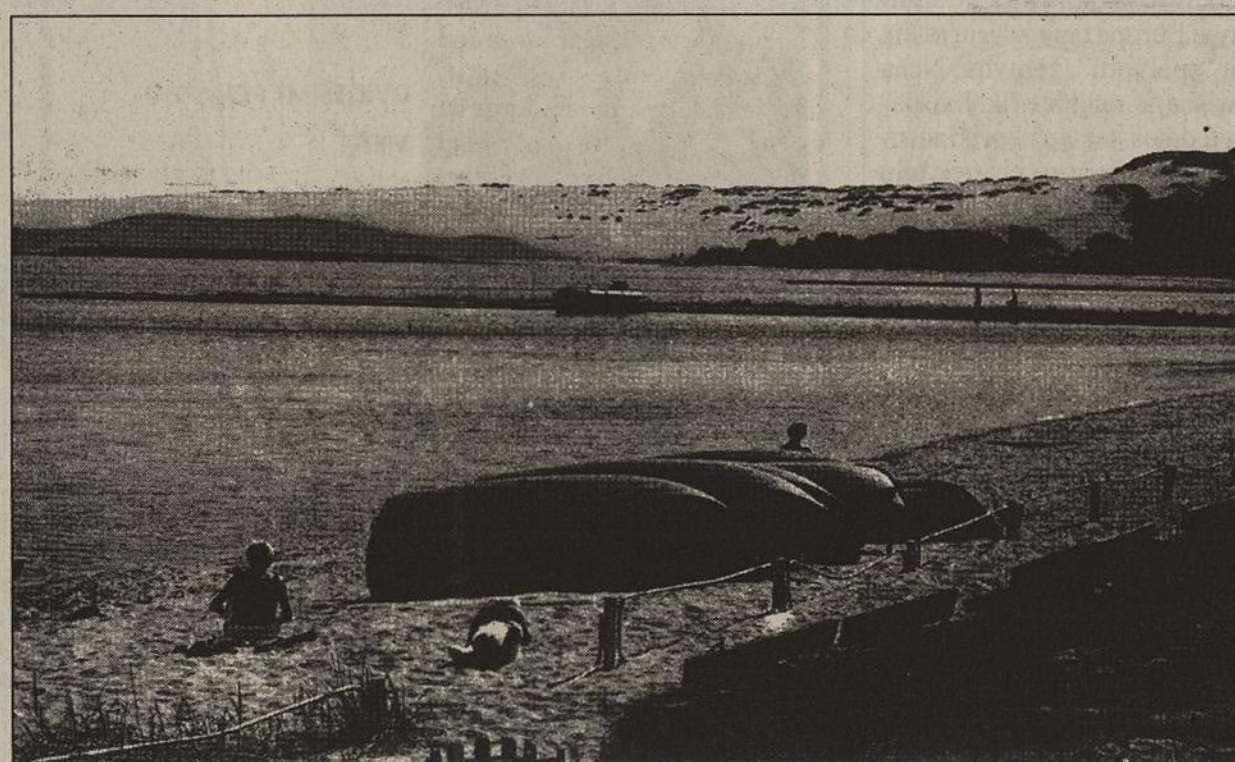
"VILTIES" siuntinių agentūros atstovas siuntinius vėl priims Brooklyn, Kultūros Židinio kieme, buv. spaustuvės patalpose **rugsėjo 29 d.**, šeštadienį, nuo 12 iki 4 val. popiet. Žiūr. skelbimą 6-tame puslapyje.

Brooklyne mūsų atstovas yra Algis Jankauskas, tel. (718) 849-2260. Jis pagal susitarimą paims siuntinius iš namų.

Atlantic Express corp., siuntinių į Lietuvą persiuntimo bendrovė, siuntinius vėl priims **rugsėjo 22 d.**, šeštadienį, nuo 12 val. iki 1 val. popiet Kultūros Židinio kieme. Dėl informacijų skambinkite tel. (914) 258-5133.

Siuntiniai į Lietuvą laivu arba oru. Pinigai pervedami doleriais per 2-5 dienas.

TRANSPAK,
4545 W. 63rd St.
Chicago, IL 60629
tel. (773) 838-1050.

Nida. Didžioji kopa

V. Kapočiaus nuotr.